

Tillfällig föräldrapenning

En vägledning är i första hand ett stöd för Försäkringskassans medarbetare vid ärendehandläggning och utbildning.

En vägledning innehåller en samlad information om vad som gäller på det aktuella området, uppdelat på tillämpnings- och metodstödsavsnitt.

En vägledning kan innehålla beskrivningar av

- författningsbestämmelser
- allmänna råd
- förarbeten
- rättspraxis
- JO:s beslut

En vägledning kan även innehålla beskrivningar av hur man ska handlägga ärenden på det aktuella området och vilka metoder som då ska användas.

Vägledningarna uppdateras fortlöpande. Ändringar arbetas in i den elektroniska versionen. Den elektroniska versionen hittar du på [http://www.forsakringskassan.se/Om Försäkringskassan/Dina rättigheter och skyldigheter/Vägledningar och rättsliga ställningstaganden – Vägledningar](http://www.forsakringskassan.se/Om_Forsakringskassan/Dina_rattigheter_och_skyldigheter/Vagledningar_och_rattsliga_stallningstaganden_-_Vagledningar). Du som arbetar på Försäkringskassan hittar dem också på Fia.

Upplisningar: Försäkringskassan
Rättsavdelningen

Innehåll

Förkortningar	6
Sammanfattning	7
Läsanvisningar	8
1 Anmälan och ansökan om tillfällig föräldrapenning	9
1.1 Anmälan om tillfällig föräldrapenning	9
1.1.1 När kan vi godta en sen anmälan?	9
1.1.2 Avlidet barn	10
1.1.3 Övergång från föräldrapenning till tillfällig föräldrapenning.....	10
1.2 Ansökan om tillfällig föräldrapenning	11
1.3 Intern försäkringskontroll	11
2 Grundläggande förutsättningar för rätt till tillfällig föräldrapenning	12
2.1 Försäkrad för arbetsbaserade förmåner	12
2.1.1 Tillfällig föräldrapenning för förälder som inte är försäkrad i Sverige.....	13
2.2 Förälder eller likställd med förälder till barnet som ansökan avser	14
2.2.1 Förälder	15
2.2.2 Likställd med förälder	16
2.3 Behövt avstå från förvärsarbete	16
2.3.1 När föräldern är ledig.....	19
2.3.2 När föräldern är arbetslös.....	19
2.3.3 När föräldern är familjehemsförälder.....	21
2.3.4 När föräldern har sjukersättning tills vidare och steglös avräkning.....	21
2.3.5 När föräldern studerar	22
2.3.6 När föräldern är uttagen i strejk.....	22
2.3.7 När föräldern är föräldraledig	22
2.3.8 När föräldern är assistent åt sitt eget barn	23
2.3.9 När den andra föräldern inte arbetar.....	23
2.4 Barnet ska vara bosatt i Sverige	24
3 Rätten till tillfällig föräldrapenning vid utlandsvistelse	25
3.1 Tillfällig föräldrapenning vid utlandsvistelse	25
3.1.1 När föräldern vistas inom EU/EES-området eller i Schweiz	25
3.1.2 När föräldern vistas eller ska resa utanför EU/EES-området eller Schweiz	25
4 Vilka situationer ger rätt till tillfällig föräldrapenning?	28
4.1 Barn som inte fyllt 12 år.....	28
4.1.1 Barnet är sjukt eller smittat.....	28
4.1.2 Barnets ordinarie vårdare är sjuk eller smittad	33
4.1.3 Vid besök i samhällets förebyggande barnhälsovård	34
4.1.4 Förälder som normalt vårdar barnet följer ett annat barn till läkare	36
4.1.5 Förälder besöker institution eller deltar i kurs som anordnas av sjukvårdshuvudman	37
4.1.6 Läkarbesök på grund av att barnet lider av en allvarlig sjukdom	38
4.1.7 Läkarbesök och behandling	39
4.1.8 Kontaktdagar för barn som omfattas av LSS	40

4.1.9	Tillfällig föräldrapenning i samband med barns födelse, adoption eller förordnande av särskilda vårdnadshavare	41
4.1.10	Förälder till ett allvarligt sjukt barn.....	43
4.1.11	Tillfällig föräldrapenning i samband med att ett barn har avlidit.....	44
4.2	Barn som fyllt 12 men inte 16 år	45
4.2.1	När barnet har ett särskilt behov av vård eller tillsyn	45
4.2.2	Kontaktdagar enligt LSS.....	47
4.2.3	Förälder till ett allvarligt sjukt barn.....	47
4.2.4	När ett barn har avlidit.....	47
4.3	När barnet har fyllt 16 men inte 18 år.....	47
4.3.1	Barnet är sjukt eller smittat och omfattas av LSS	47
4.3.2	Förälder till ett allvarligt sjukt barn.....	48
4.3.3	När ett barn har avlidit.....	48
4.4	När barnet fyllt 18 men inte 21 år.....	48
4.4.1	Barnet är sjukt eller smittat och omfattas av LSS	48
4.5	När barnet har fyllt 21 år.....	49
4.5.1	Barnet är sjukt eller smittat, omfattas av LSS och går i gymnasiesärskola eller Rh-anpassad gymnasieskola	49
5	Rätten till tillfällig föräldrapenning när föräldern får annan förmån för samma tid.....	50
5.1	När vårbidrag betalas ut för barnet	50
5.2	När föräldern har sjuklön, sjukpenning eller annan ersättning som motsvarar sjukpenning	51
5.3	Övriga situationer när rätten till tillfällig föräldrapenning begränsas	52
6	Tillfällig föräldrapenning till fler än en förälder	53
6.1	När tillfällig föräldrapenning kan betalas ut till fler än en förälder för samma tid.....	53
6.2	Vad menas med samma tid?.....	54
7	Tillfällig föräldrapenning till någon annan än en förälder.....	55
7.1	Överlåtelse av rätten till tillfällig föräldrapenning.....	55
7.2	Beslut om rätt till tillfällig föräldrapenning efter medgivande av förälder	57
7.2.1	Utlåtande om sjukdom eller smitta	58
7.3	Utvidgad rätt till tillfällig föräldrapenning.....	59
7.3.1	Barnet har inte fyllt tre år (eller det har inte gått tre år sedan adoption)	60
7.3.2	Föräldern är sjuk eller smittad.....	60
7.3.3	Föräldern själv har rätt till eller skulle ha haft rätt till samtliga föräldrapenningdagar för barnet.....	60
7.3.4	Föräldern bor inte tillsammans med någon som kan beviljas tillfällig föräldrapenning för barnet.....	61
7.3.5	Den som ska få utvidgad rätt till tillfällig föräldrapenning kan inte få föräldrapenning eller tillfällig föräldrapenning på annan grund	61
7.3.6	Exempel på bedömningar av rätten till utvidgad tillfällig föräldrapenning	61
7.4	Vid barns födelse eller adoption.....	64
7.4.1	Det finns ingen annan biologisk förälder eller adoptivförälder som har rätt till tillfällig föräldrapenning.....	65
7.4.2	Den som fött barnet är avliden	66
7.4.3	Den andra föräldern avstår från sin rätt till tillfällig föräldrapenning i samband med barns födelse och det skulle vara oskäligt att inte låta honom eller henne avstå.....	66

7.4.4	<i>Den andra föräldern kan inte utnyttja sin rätt till tillfällig föräldrapenning</i>	66
7.4.5	<i>Den andra föräldern kommer sannolikt inte att använda sin rätt till dagar på grund av kontaktförbud eller liknande, eller andra särskilda omständigheter</i>	67
8	Ersättningstiden och den tillfälliga föräldrapenningens storlek	68
8.1	Antal dagar med tillfällig föräldrapenning	68
8.1.1	<i>Barn under 16 år</i>	68
8.1.2	<i>Barn som är 16 år och äldre</i>	69
8.1.3	<i>Allvarligt sjukt barn</i>	69
8.1.4	<i>Utvidgad tillfällig föräldrapenning</i>	69
8.1.5	<i>Dagar vid avlidet barn</i>	70
8.1.6	<i>Tillfällig föräldrapenning i samband med barns födelse eller adoption</i>	70
8.1.7	<i>Kontaktdagar</i>	72
8.2	Ersättningens storlek.....	72
8.3	Förmånsnivåer	73
8.4	Beräkning av ersättning.....	74
8.4.1	<i>Anställd</i>	74
8.4.2	<i>Egenföretagare</i>	74
8.4.3	<i>Beräkning av ersättning för den som både är anställd och egenföretagare</i>	76
8.4.4	<i>SGI kan inte vara högre än 7,5 prisbasbelopp</i>	76
8.4.5	<i>Kalenderdagsberäknad ersättning</i>	78
8.4.6	<i>Särskilt om tillfällig föräldrapenning för egenföretagare i en utbytessituation</i>	79
8.4.7	<i>Tillfällig föräldrapenning under tid med förändrat arbetsutbud</i>	80
8.4.8	<i>Tillfällig föräldrapenning under tid med förkortad arbetstid och SGI-skydd från barnets ettårsdag</i>	80
8.4.9	<i>Beräkning av ersättning för familjehemsförälder</i>	81
9	Olika former av beslut om rätt till tillfällig föräldrapenning	82
9.1	Retroaktiva beslut.....	82
9.2	Förhandsbeslut.....	82
M 4	Metodstöd till kapitel 4	84
	Källförteckning	87
	Sakregister	90

Förkortningar

EES	Europeiska ekonomiska samarbetsområdet
EU	Europeiska unionen
FB	Föräldrabalken
FD	Försäkringsdomstolen
FKRS	Försäkringskassans rättsliga ställningstagande
FL	Förvaltningslagen (1986:223)
FÖD	Försäkringsöverdomstolen
HFD	Högsta förvaltningsdomstolen
KR	Kammarrätten
KRNG	Kammarrätten i Göteborg
KRNJ	Kammarrätten i Jönköping
KRSU	Kammarrätten i Sundsvall
LSS	Lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade
Prop	Proposition
RAR	Riksförsäkringsverkets allmänna råd
RFFS	Riksförsäkringsverkets författningssamling
RFV	Riksförsäkringsverket
RR	Regeringsrätten (efter den 1 januari 2011 HFD)
SFB	Socialförsäkringsbalken
SFS	Svensk författningssamling
SfU	Socialförsäkringsutskottet
SGI	Sjukpenninggrundande inkomst

Sammanfattning

Syftet med vägledningen är att den ska vara ett stöd i det dagliga arbetet hos Försäkringskassan och på så sätt bidra till att bestämmelserna i socialförsäkringsbalken (SFB) om tillfällig föräldrapenning tillämpas på riktigt sätt.

Vägledningen beskriver dels vilka grundförutsättningar som krävs för att kunna få tillfällig föräldrapenning och dels i vilka situationer ersättning kan betalas ut. Här beskrivs också vilka ålderskriterier och förmånstider som gäller inom förmånen.

I vägledningen finns exempel och metodstöd som ska göra det lättare att förstå och hantera de bestämmelser som finns kring tillfällig föräldrapenning.

Läsanvisningar

Denna vägledning ska vara ett hjälpmedel för Försäkringskassans medarbetare i handläggningen. Den kan också vara ett stöd vid utbildning av personal.

Vägledningen återger relevant lagtext och andra bestämmelser. Detta görs i fulltext. I löptexten förklaras sedan betydelsen av dessa bestämmelser. I vägledningen redogörs också för de delar av lagens förarbeten som är särskilt viktiga för att förstå hur lagen ska tillämpas. Där redogörs också för rättspraxis samt för Försäkringskassans rättsliga ställningstaganden.

Hänvisningar

I vägledningen finns hänvisningar till lagar, förordningar, föreskrifter, allmänna råd, Försäkringskassans rättsliga ställningstaganden och interna styrdokument, förarbeten, rättsfall, JO-beslut och andra vägledningar. Hänvisningen finns antingen angiven i löpande text eller inom parentes i direkt anslutning till den mening eller det stycke den avser.

I en bilaga till vägledningen finns en källförteckning som redovisar de lagar, förordningar, domar etc. som nämns i vägledningen.

Exempel

Vägledningen innehåller också exempel. De är komplement till beskrivningarna och åskådliggör hur en regel ska tillämpas.

Att hitta rätt i vägledningen

I vägledningen finns en innehållsförteckning och ett alfabetiskt sakregister. Innehållsförteckningen är placerad först och ger en översiktsbild av vägledningens kapitel och avsnitt.

Sakregistret finns sist i vägledningen och innehåller sökord med sidhänvisningar.

1 Anmälan och ansökan om tillfällig föräldrapenning

För att en förälder ska kunna få tillfällig föräldrapenning utbetald måste han eller hon dels anmäla uttaget och dels ansöka om förmånen.

Bestämmelserna om anmälan och ansökan beskrivs i detta kapitel.

1.1 Anmälan om tillfällig föräldrapenning

11 kap. 12 § SFB

Föräldrapenningsförmåner får inte lämnas för tid innan anmälan gjorts till Försäkringskassan. Detta gäller dock inte om det har funnits hinder för en sådan anmälan eller det finns särskilda skäl för att förmånen ändå bör lämnas. Vidare gäller detta inte i fråga om sådan tillfällig föräldrapenning som avses i 13 kap. 31 e §.

2 § FKFS 2010:30

Anmälan behöver inte göras av förälder som, från att uppbära ett slag av föräldrapenningsförmån direkt övergår till att uppbära en annan föräldrapenningsförmån.

Av lagtexten och föreskriftstexten framgår att tillfällig föräldrapenning inte får betalas ut för tid innan föräldern gjorde anmälan till Försäkringskassan men att det från denna huvudregel finns några undantag.

Anledningen till att föräldern måste anmäla tillfällig föräldrapenning är i första hand att Försäkringskassan ska ha möjlighet att kontrollera att föräldern uppfyller villkoren för rätt till ersättning. Vidare ska Försäkringskassan kunna samordna olika förmåner. (jfr prop. 1984/85:78, s. 75 f.)

Nedan beskrivs när tillfällig föräldrapenning får betalas ut för tid innan föräldern gjorde anmälan.

1.1.1 När kan vi godta en sen anmälan?

När föräldern varit förhindrad att anmäla i tid

Försäkringskassan kan godta en sen anmälan när föräldern varit förhindrad att anmäla i tid. Med förhindrad menas att det inte har varit möjligt för föräldern att anmäla på grund av exempelvis tekniska problem (FÖD 1255/86).

När det finns särskilda skäl

Försäkringskassan kan godta en sen anmälan när det finns särskilda skäl. De fall där det kan anses finnas särskilda skäl kan indelas i två huvudgrupper:

- fall där kontrollbehovet är litet eller ändå kan tillgodoses eller när den försenade anmälan inte har minskat Försäkringskassans möjlighet att fullgöra sin kontrollfunktion
- fall där omständigheterna är sådana att den försenade anmälan anses ursäktlig.

Av praxis följer en generös tillämpning när det gäller att bedöma om särskilda skäl för försenad anmälan finns i ärendet. Redan i rättslägesanalysen (RFV ANSER 1996:3) uttalades att det i regel inte finns skäl att vägra en försäkrad ersättning i anledning av att anmälan försummats att om villkoren i övrigt är uppfyllda finns.

Kontrollbehovet i ett ärende om rätten till tillfällig föräldrapenning är normalt sett litet, varför en sen anmälan ofta kan godtas. Ersättning bör kunna utges om det inte finns skäl att ifrågasätta att föräldern avstått från förvärvsarbete av anledning som berättigar till tillfällig föräldrapenning.

Om det i det enskilda ärendet ändå finns ett kontrollbehov kan den försenade anmälan bara godtas om omständigheterna i det enskilda fallet visar att förseningen är ursäktlig. Vid bedömningen av om den försenade anmälan är att anse som ursäktlig ska Försäkringskassan ta hänsyn till föräldrarnas förutsättningar och tidigare erfarenheter. Därför gäller det att visa lyhördhet för vad föräldern har sagt om omständigheterna. En försenad anmälan kan godtas om det efter en allmän skälighetsvärdering av omständigheterna i det enskilda fallet framstår att förseningen är ursäktlig.

1.1.2 Avlidet barn

En förälder som vill ta ut tillfällig föräldrapenning i samband med ett barns dödsfall behöver inte anmäla.

Läs vidare i avsnitt 4.1.11 om rätten till tillfällig föräldrapenning när ett barn har avlidit.

1.1.3 Övergång från föräldrapenning till tillfällig föräldrapenning

En förälder som, från att ha tagit ut föräldrapenning direkt går över till att ta ut tillfällig föräldrapenning behöver inte anmäla detta. Det innebär att en förälder som varit föräldraledig med föräldrapenning och sedan direkt tar ut tillfällig föräldrapenning för antingen samma barn eller ett syskon, inte behöver anmäla detta. Detta framgår av 2 § FKFS 2010:30.

1.2 Ansökan om tillfällig föräldrapenning

110 kap. 4 § SFB

Den som vill begära en förmån (sökanden) ska ansöka om den skriftligen. Detsamma gäller begäran om ökning av en förmån.

En ansökan om en förmån ska innehålla de uppgifter som behövs i ärendet och ska vara egenhändigt undertecknad. Uppgifter om faktiska förhållanden ska lämnas på heder och samvete.

En ansökan om tillfällig föräldrapenning ska vara skriftlig. När en förälder vill utöka sin ansökan ska det också ske skriftligt. Med skriftlig menas att ansökan ska vara egenhändigt undertecknad. Med egenhändigt undertecknad menas antingen en fysisk underskrift på pappersblankett eller en elektronisk signatur med e-legitimation när ansökan sker via Mina sidor.

Ansökan ska innehålla de uppgifter som behövs i ärendet.

Se vidare vägledning 2004:7, Förvaltningsrätt i praktiken.

1.3 Intern försäkringskontroll

Enligt förordningen (2009:1174) med instruktion för Försäkringskassan 2 § 3 är Försäkringskassan skyldig att göra kontroller för att säkerställa korrekta utbetalningar. Detta görs genom ett slumpmässigt uttag av ärenden. Ärenden som bedöms särskilt riskfyllda tas också ut för kontroll. Alla brister som upptäcks i kontrollen återkopplas till berörd handläggare. Vid misstanke om interna överträdelser skickas en incidentrapport till Säkerhetsstaben. Se även riktlinjerna för intern försäkringskontroll 2009:10.

2 Grundläggande förutsättningar för rätt till tillfällig föräldrapenning

För att en förälder ska ha rätt till tillfällig föräldrapenning ska följande grundläggande förutsättningar vara uppfyllda:

- föräldern ska vara försäkrad för arbetsbaserade förmåner
- föräldern ska vara förälder till eller kunna jämföras med förälder till det barn som ansökan gäller
- föräldern ska ha behövt avstå från förvärvsarbete för att vårda barnet (det finns undantag från detta krav – dessa beskrivs i avsnitt 2.3)
- det barn som ansökan gäller ska vara bosatt i Sverige.

I detta kapitel behandlas dessa grundläggande förutsättningar för rätt till tillfällig föräldrapenning.

Om de grundläggande förutsättningarna är uppfyllda kan ersättning betalas ut i de situationer som ger rätt till tillfällig föräldrapenning. Dessa situationer beskrivs i kapitel 4.

2.1 Försäkrad för arbetsbaserade förmåner

13 kap. 2 § SFB

Rätt till tillfällig föräldrapenning har en försäkrad förälder som avstår från att utföra förvärvsarbete i samband med ett barns födelse eller behov av vård eller i samband med att ett barn har avlidit.

6 kap. 6 § SFB

Den som arbetar i Sverige är försäkrad för

2. föräldrapenning på grundnivå eller sjukpenningnivå och tillfällig föräldrapenning,

Det finns flera olika regelverk som reglerar när en person ska anses vara försäkrad för förmåner i Sverige – EU-förordningar, socialförsäkringskonventioner och SFB.

Den tillfälliga föräldrapenningen omfattas av förordning (EG) nr 883/2004 om samordning av de sociala trygghetssystemen. Förordningen har företräde framför SFB. I förordningen delas inte förmåner upp i arbetsbaserade respektive bosättningsbaserade förmåner, och därför är inte SFB:s uppdelning relevant vid tillämpning av förordningen. Däremot är det viktigt vid tillämpning av förordningen vilket sakområde den tillfälliga föräldrapenningen tillhör och vilken typ av förmån den ses som, eftersom det styr

hur förmånen ska hanteras. Den tillfälliga föräldrapenningen ingår i sakområdet sjukförmåner och anses som en kontantförmån. Sjukförmåner regleras i avdelning III kap. 1 i förordningen.

En förälder som omfattas av svensk lagstiftning enligt förordning 883/2004 kan ha rätt till tillfällig föräldrapenning för ett barn som bor i ett annat EU/EES-land eller i Schweiz (artikel 21 och 7 i förordning 883/2004). En förutsättning för denna rätt är att villkoren enligt svensk lagstiftning i övrigt är uppfyllda. Om föräldern har rätt till tillfällig föräldrapenning, betalas alltid samma belopp som i ett nationellt ärende ut eftersom förmåner från ett annat medlemsland inte ska avräknas.

En förälder kan få tillfällig föräldrapenning om barnet bor i ett annat medlemsland med den andra föräldern. Försäkringskassan kan inte upprätthålla kravet på att barnet ska vara bosatt i Sverige (artikel 7).

Exempel

Mikael arbetar i Malmö, men bor tillsammans med Anita och deras gemensamma barn Alice i Köpenhamn. Alice blir sjuk och Mikael måste stanna hemma från arbetet för att ta hand om henne.

Eftersom Mikael omfattas av svensk lagstiftning enligt förordningen och villkoren för tillfällig föräldrapenning är uppfyllda, så har Mikael rätt till tillfällig föräldrapenning för Alice. Det gäller trots att de båda bor i Danmark.

Exempel

Kerstin arbetar och bor i Sverige. Arne arbetar och bor i Tyskland tillsammans med deras gemensamma barn Robert.

Kerstin kan ha rätt till tillfällig föräldrapenning eftersom hon omfattas av svensk lagstiftning. Om Robert blir sjuk kan Kerstin ha rätt till tillfällig föräldrapenning om hon vårdar honom. Det har ingen betydelse att Robert bor i Tyskland och inte heller var Kerstin befinner sig när hon tar hand om Robert så länge hon befinner sig inom EU/EES-området eller i Schweiz (det finns även möjlighet att få tillfällig föräldrapenning när man vistas utanför detta område, se avsnitt 3.1.2).

Sverige har ingått överenskommelser om social trygghet med ett antal länder, s.k. konventioner. Socialförsäkringskonventionerna har företrädare framför SFB i fråga om försäkringstillhörighet, men inte framför förordning 883/2004.

2.1.1 Tillfällig föräldrapenning för förälder som inte är försäkrad i Sverige

Även den som inte är försäkrad i Sverige enligt förordning 883/2004 kan i vissa fall ta ut tillfällig föräldrapenning. Detta gäller när den ena föräldern är

försäkrad i Sverige enligt förordningen och den andra föräldern bor i ett annat medlemsland och ses som familjemedlem till den förälder som är försäkrad i Sverige. I ett sådant fall kan familjemedlemmen ha rätt till tillfällig föräldrapenning från Sverige.

Den ovan beskrivna situationen är mycket sällan förekommande och förutsätter dels att den förälder som är försäkrad i Sverige inte tar ut tillfällig föräldrapenning för den aktuella tiden, dels att personen i det andra landet inte är försäkrad där. Här krävs således att föräldern varken är att uppfatta som försäkrad i Sverige enligt Försäkringskassans bedömning eller i det andra landet enligt bedömning från det andra landet.

(Artikel 21 förordning 883/2004)

2.2 Förälder eller likställd med förälder till barnet som ansökan avser

13 kap. 2 § SFB

Rätt till tillfällig föräldrapenning har en försäkrad förälder som avstår från att utföra förvärvsarbete i samband med ett barns födelse eller behov av vård eller i samband med att ett barn har avlidit.

11 kap. 4 § SFB

Vid tillämpningen av bestämmelserna om föräldrapenningsförmåner likställs med en förälder följande personer:

1. förälders make som stadigvarande sammanbor med föräldern,
2. förälders sambo som tidigare har varit gift med eller har eller har haft barn med föräldern,
3. särskilt förordnad vårdnadshavare som har vård om barnet,
och
4. blivande adoptivförälder.

11 kap. 5 § SFB

När det gäller tillfällig föräldrapenning likställs med en förälder även följande personer:

1. förälders sambo i annat fall än som avses i 11 kap. 4 § 2, och
2. familjehemsförälder.

2.2.1 Förälder

Vem som är förälder framgår av reglerna i 1 kap. FB. Inom föräldraförsäkringen definieras en förälder som biologisk förälder, fosterförälder eller adoptivförälder (prop. 1978/79:168 s. 47).

Uppgift om vem som är förälder hämtas maskinellt från Skatteverket.

Om den som föder barnet är gift

Om mamman är gift med en man vid barnets födelse ska han normalt anses vara barnets pappa. Om mamman är gift med en kvinna ställs andra krav som beskrivs nedan.

Om den som föder barnet inte är gift

Om mamman inte är gift vid barnets födelse fastställs faderskapet eller föräldraskapet genom bekräftelse eller dom.

Befruktning via insemination eller IVF

Om mamman har inseminerats eller om hennes ägg har befruktats utanför hennes kropp med IVF (provrörsbefruktning), med samtycke av en man som var hennes sambo ska han anses som barnets pappa. Det gäller också om ägget kommer från en annan kvinna.

Om mamman har inseminerats eller om hennes ägg har befruktats utanför hennes kropp, enligt lagen (2006:351) om genetisk integritet m.m., med samtycke av en kvinna som var hennes maka, registrerade partner eller sambo ska den kvinnan anses som barnets förälder. Föräldraskapet fastställs då genom bekräftelse eller dom. Om mamman inseminerats eller om IVF-behandlingen utförts utomlands, kan partnern bara bli förälder genom adoption.

Om en kvinna föder ett barn som tillkommit genom så kallad äggdonation, dvs. att ett ägg från en annan kvinna efter befruktning utanför kroppen har förts in i hennes kropp, ska hon anses som barnets mamma.

Surrogatmödraskap

Trots att det i Sverige inte är tillåtet att skaffa barn med hjälp av en surrogatmamma, finns barn i Sverige som har tillkommit genom surrogatmödraskap. Fastställandet av föräldraskapet vid surrogatmödraskap sker utifrån reglerna i FB. Om en man har skaffat barn genom surrogatmödraskap genom att surrogatmammans inseminerats med hans spermier, kan faderskapet bekräftas genom en bekräftelse eller dom.

Adoption

Adoptivbarn anses vara barn till den som adopterat barnet och inte till de biologiska föräldrarna (4 kap. 8 § FB). Om en person adopterar sin makes barn eller adoptivbarn (närståendeoption) ska barnet anses som deras gemensamma barn.

2.2.2 Likställd med förälder

Följande personer likställs med förälder när det gäller bedömningen av rätten till tillfällig föräldrapenning:

- förälders sambo eller förälders make/partner som bor stadigvarande tillsammans med föräldern
- en särskilt förordnad vårdnadshavare som har vård om barnet
- den som efter socialnämndens medgivande har tagit emot ett barn för stadigvarande vård och fostran i sitt hem i syfte att adoptera det (blivande adoptivförälder)
- den som har tagit emot ett barn för stadigvarande vård och fostran i ett enskilt hem som inte tillhör någon av barnets föräldrar eller någon annan som har vårdnaden om barnet (familjehemsförälder).

En registrerad partner likställs med den person som en förälder är gift med eller har varit gift med om de bor stadigvarande tillsammans (3 kap.1 § lagen [1994:1117] om registrerat partnerskap).

Vid bedömningen av om två personer ska uppfattas som sambor ska man ta hänsyn till om förhållandet är varaktigt, om de har gemensam bostad och ekonomisk hushållsgemenskap samt om de vårdar barnet gemensamt. Kravet på varaktighet i förhållandet bör anses uppfyllt om samborna är folkbokförda på samma adress (prop. 1984/85:78 Förbättringar inom föräldraförsäkringen, havandeskapspenningen och vissa regler inom sjukpenningförsäkringen, s. 77). Detta gäller oberoende av om personerna lever i ett hetero- eller homosexuellt förhållande.

En person som tar hand om ett barn kan likställas med familjehemsförälder i vissa fall. Det är när ett barns föräldrar saknas eller har avlidit efter en olycka eller sjukdom. Då bör den person som tar hand om barnet kunna likställas med en familjehemsförälder vid bedömningen av rätten till tillfällig föräldrapenning. Detta gäller i avvaktan på att socialnämnden beslutar om placering i familjehem eller i avvaktan på ett slutligt beslut om vårdnadshavare (Försäkringskassans rättsliga ställningstagande [FKRS 2005:06]).

En person som fått rätt till tillfällig föräldrapenning genom överlåtelse eller medgivande enligt 13 kap. 8 eller 9 §§ SFB likställs inte med förälder.

2.3 Behövt avstå från förvärvsarbete

En av de grundläggande förutsättningarna för att ha rätt till tillfällig föräldrapenning är att föräldern har behövt avstå från arbete för att vårda barnet. Denna förutsättning finns inskriven i olika paragrafer beroende på vilken grund ansökan om tillfällig föräldrapenning avser.

Med att föräldern ska ha behövt avstå från arbete avses att föräldern faktiskt behöver avstå från sitt arbete för att kunna vårda sitt barn. När det finns ett sådant krav ska alltså det faktiska behovet av att avstå från arbete bedömas. I vissa situationer kan en förälder få tillfällig föräldrapenning även om det

inte funnits något faktiskt behov av att avstå från arbetet. De situationer som gäller är

- dagar i samband med ett barn födelse eller adoption
- kontaktdagar
- dagar i samband med att ett barn har avlidit.

Som ett exempel på lagtext där det förutsätts att föräldern har behövt avstå från arbete kan lagtexten i 13 kap. 16 § SFB nämnas.

13 kap. 16 § SFB

En förälder har rätt till tillfällig föräldrapenning för vård av ett barn, som inte har fyllt 12 år, om föräldern **behöver avstå från förvärvsarbete** i samband med

1. sjukdom eller smitta hos barnet i annat fall än som avses i 30 §,

I normalfallet är det inte svårt att avgöra om den som ansöker om tillfällig föräldrapenning har behövt avstå från arbete. Inom arbetslivet förekommer dock olika former av anställningar där denna bedömning kan vara mer komplicerad. Försäkringskassan måste här utreda om föräldern behöver avstå från arbete för att vårda barn och därmed har rätt att få tillfällig föräldrapenning.

När det framgår av Försäkringskassans utredning att föräldern tackat nej till ett erbjudet arbete, blir bedömningen att hon eller han behövt avstå från förvärvsarbete. Om det inte finns någon sådan uppgift, måste frågan bedömas med ledning av hur föräldern har arbetat under en jämförbar tidigare period. I undantagsfall kan Försäkringskassan även jämföra med hur en annan arbetstagarare med samma arbetsuppgifter har sin arbetstid förlagd (prop. 1986/87:69, s. 34).

Vissa yrkesgrupper, till exempel ambulanspersonal och deltidsbrandmän, har ersättning under jourtid, övningstid och utryckningstid/brinntid. Inkomsterna från dessa ingår i SGI.

Jourtid ingår inte i årsarbetstiden, vilket innebär att tillfällig föräldrapenning inte kan betalas ut för jourtid. Det förekommer att en persons jourtid räknas som arbetstid. Ofta benämns detta reviderad jour. Den som har reviderad jour får lön för samtliga timmar som juren avser. Om arbetsgivaren ersätter denna jourtid som arbetstid ska den räknas som arbetstid i fråga om tillfällig föräldrapenning. Det innebär i ett sådant fall att tillfällig föräldrapenning kan betalas ut för reviderad jour. I ett avgörande från HFD räknades övningstid och brinntid in i årsarbetstiden för en deltidbrandman (RÅ 2002 ref. 48). Det betyder att tillfällig föräldrapenning kan betalas ut för övningstid och brinntid.

En förälder som vårdar barn måste ibland avstå från sitt arbete för att få sin behövliga dygnsvila. Behovet av dygnsvila kan finnas före eller efter ett skift. Enligt praxis kan en förälder i en sådan situation ha rätt till tillfällig föräldrapenning. Att föräldern behöver avstå från förvärvsarbete innebär

alltså både att en dagarbetande förälder behöver avstå från förvärvsarbete under dagtid och att en nattarbetande förälder behöver avstå från förvärvsarbete nattetid för att få sin dygnsvila. Rätten till tillfällig föräldrapenning för den som avstår från arbete för att få sin dygnsvila gäller oavsett vilken anledning ansökan om tillfällig föräldrapenning grundas på. (FÖD 1984:15, FKRS 2016:03).

Om ett arbetspass sträcker sig över midnatt anses arbetspasset som en dag. Utbetalning görs för den kalenderdag där de flesta arbetstimmarna ligger. Om arbetstiden är lika lång före och efter midnatt görs utbetalning för den sista kalenderdagen (5 § RFFS 1998:5).

Exempel

Lars måste vara hemma med sin sjuka dotter måndag och tisdag. Under dessa dagar skulle han ha arbetat från måndag kl. 21.00 till tisdag kl. 07.00 om han inte behövt vårda barn.

Försäkringskassan betalar ut ersättning för tisdagen.

När man bedömer någons behov av att avstå från arbete ska man ta hänsyn till vilka möjligheter föräldern har att återgå i arbete under dagen. I bedömningen får man väga in föräldrarnas restid till och från arbetet.

Om föräldern varit på läkar- eller tandläkarbesök med barnet, bör man bland annat ta hänsyn till om barnet är upprört före eller efter besöket. Man bör lägga stor vikt vid föräldrarnas egen bedömning av den tid som han eller hon ansett sig ha behövt avstå från förvärvsarbete (prop. 1984/85:78 s. 133).

Exempel

Berit följer sin son som är 7 år till tandläkaren. Hon behöver ta ledigt från sitt arbete en halv dag, trots att tandläkarbesöket tar endast 30 minuter. Anledningen är att Peter är rädd och ängslig och behöver mycket stöttning av sin mamma före och efter besöket.

Tillfällig föräldrapenning kan betalas ut för en halv dag.

Det händer att en förälder ansöker om tillfällig föräldrapenning för en hel dag, med hänvisning till att de arbetsuppgifter som han eller hon har inte går att utföra under del av dag. Ett exempel kan vara en busschaufför som under aktuellt dygn ska köra en längre sträcka. Även om föräldern bara behöver vårda sitt sjuka barn på exempelvis förmiddagen, händer det att hon eller han hävdar att bussen gått och att han eller hon inte kan utföra sitt arbete under resten av dagen. Behovet av att avstå från förvärvsarbete måste dock motiveras av skäl som kan ge rätt till tillfällig föräldrapenning. I detta fall är det endast under förmiddagen som ledigheten motiveras av sådana skäl, nämligen barnets sjukdom. Halv tillfällig föräldrapenning skulle då alltså kunna betalas ut.

HFD har slagit fast att det inte krävs att den försäkrade går miste om inkomst för att ha rätt till tillfällig föräldrapenning under den tid som han eller hon behöver avstå från förvärvsarbete för vård av barnet (RÅ 2009 ref. 25).

2.3.1 När föräldern är ledig

11 kap. 11 § SFB

Tillfällig föräldrapenning kan inte betalas ut för dagar då föräldern är semesterledig enligt semesterlagen.

När en förälder är semesterledig har han eller hon inget behov av att avstå från arbete. I en sådan situation har han eller hon alltså ingen rätt till tillfällig föräldrapenning. Detta gäller oavsett om ledigheten är med eller utan semesterlön. En förälder har alltså inte rätt till tillfällig föräldrapenning under sin semesterledighet, om inte semesterledigheten byts ut mot ledighet för vård av barn. Det innebär att om en förälder behöver ansöka om tillfällig föräldrapenning under sin semester, så måste föräldern först kontakta sin arbetsgivare och avbryta semestern.

För arbetsfria dagar betalas det inte ut någon ersättning eftersom föräldern inte behövt avstå från förvärvsarbete. Det gäller även dagar då den försäkrade har så kallad vederlagstid (FÖD 1990:32, jfr AD 2013 nr 59). Vederlagstid är en form av schemalagd ledighet som finns inom vissa branscher.

2.3.2 När föräldern är arbetslös

Kravet på att behöva avstå från förvärvsarbete gäller inte den som är arbetslös, eftersom den inte har något förvärvsarbete att avstå från. För att en arbetslös förälder ska ha rätt till tillfällig föräldrapenning krävs dock att dessa båda förutsättningar är uppfyllda:

- föräldern är anmäld som arbetssökande hos den offentliga arbetsförmedlingen samt är beredd att ta ett erbjudet arbete i en omfattning som svarar mot den bestämda sjukpenninggrundande inkomsten (13 kap. 36 § 2 SFB)
- föräldern går miste om a-kassa för den dag/de dagar som hon eller han begär ersättning för.

Anmäld som arbetssökande

I det följande kommer lagtextens formulering ”arbetslös och anmäld som arbetssökande hos den offentliga arbetsförmedlingen och beredd att ta ett erbjudet arbete i en omfattning som svarar mot den bestämda sjukpenninggrundande inkomsten” endast att anges som ”anmäla sig hos Arbetsförmedlingen”. Denna formulering syftar dock på lagtextens fullständiga formulering.

Det finns undantag från kravet om att vara anmäld hos Arbetsförmedlingen. Tillfällig föräldrapenning kan exempelvis betalas ut om det bedöms som oskäligt att begära att föräldern skulle ha anmält sig hos Arbetsförmedlingen. (13 kap. 36 § 2 SFB)

Försäkringskassan bör också kunna göra undantag från anmälningskyldigheten om föräldern, barnet eller någon närstående blivit sjuk och det kan antas att föräldern annars skulle ha gjort en sådan anmälan. (Prop. 2010/11:1 Utgiftsområde 10 s. 41 f)

Det finns även andra situationer som kan vara anledning till att föräldern inte har kunnat anmäla sig som arbetsökande. En situation är när föräldern är förhindrad på grund av omständigheter som han eller hon inte kunnat förutse. En sådan omständighet är till exempel sjukdom eller ett avbrott i allmänna kommunikationer. (Prop. 2010/11:1 Utgiftsområde 10 s. 41 och 42)

Bedömningen av om det kan anses oskäligt bör göras utifrån de samlade förhållandena i det enskilda fallet. Anmälan till Arbetsförmedlingen ska göras så snart det är möjligt, efter det att det inte längre kan anses oskäligt att göra en sådan anmälan. (Prop. 2010/11:1 Utgiftsområde 10 s. 42)

När det gäller tillfällig föräldrapenning i samband med ett barns dödsfall kan det som regel anses oskäligt att den som mist sitt barn direkt ska klara av att göra det som gäller för andra arbetslösa föräldrar. Anmälan till Arbetsförmedlingen m.m. ska göras så snart det är möjligt, efter det att det inte längre kan anses oskäligt att ställa krav på en sådan anmälan. (13 kap. 36 § 2 SFB och prop. 2010/11:1, Utgiftsområde 10, s. 42 och 43)

Även om Försäkringskassan bedömer att det är oskäligt att begära att föräldern direkt anmäler sig som arbetsökande hos Arbetsförmedlingen, kvarstår grundförutsättningen att han eller hon måste gå miste om ersättning från a-kassan. Därför måste Försäkringskassan utreda föräldrarnas rätt till a-kassa i det aktuella ärendet.

Gått miste om a-kassa

Att en arbetslös förälder på grund av vård av sjukt barn gått miste om a-kassa ska jämföras med att föräldern behövt avstå från arbete.

När en förälder behöver vårda ett barn under en dag som föräldern skulle ha noterat som karenstid inom arbetslöshetsförsäkringen, ska det jämföras med att föräldern behövt avstå från förvärvsarbete (FÖD 1986:14).

En förälder som är arbetslös del av dag kan ha rätt till tillfällig föräldrapenning om han eller hon behöver avstå från arbete. Det gäller oberoende av om föräldern gått miste om a-kassa under den andra delen av dagen.

Exempel

Juan är delvis arbetslös. Han arbetar 6 timmar per dag och stämplat upp till heltid. Juan har en treårig dotter som heter Caroline. Hon är hos dagmamma under den tid som föräldrarna arbetar. Caroline blir

sjuk och Juan behöver vara hemma från jobbet för att vårda henne. Juan har rätt till tillfällig föräldrapenning. I detta exempel behöver man inte utreda om Juan går miste om a-kassa. Han uppfyller villkoret om att behöva avstå från förvärvsarbete eftersom han har ett arbete och skulle ha arbetat den dag som han begär ersättning för.

2.3.3 När föräldern är familjehemsförälder

13 kap. 6 § SFB

Som förvärvsarbete betraktas inte

1. vård av barn som har tagits emot för stadigvarande vård och fostran i föräldrarnas hem,

När man prövar om föräldern har avstått från förvärvsarbete ska man bortse från sådant arbete som avser vård av barn som tagits emot för stadigvarande vård och fostran i föräldrarnas hem (arbete som familjehemsförälder). Ett sådant arbete räknas nämligen inte som förvärvsarbete i lagens mening. En förälder som behöver avstå från sådant arbete har alltså inte rätt till tillfällig föräldrapenning.

2.3.4 När föräldern har sjukersättning tills vidare och steglös avräkning

13 kap. 6 § SFB

Som förvärvsarbete betraktas inte

2. sådant förvärvsarbete som den försäkrade utför under tid för vilken han eller hon får sjukersättning enligt bestämmelserna i 37 kap. 3 §.

I 37 kap. 3 § SFB regleras en möjlighet att betala ut sjukersättning när den försäkrade förvärvsarbetar med utnyttjande av en arbetsförmåga som han eller hon antogs sakna när beslutet om sjukersättning fattades. Detta kallas steglös avräkning.

En förälder som arbetar med stöd av reglerna om steglös avräkning kan inte få tillfällig föräldrapenning för den tid och för den del som han eller hon arbetar enligt reglerna om steglös avräkning. Det beror på att sådant arbete inte ses som förvärvsarbete när man bedömer rätten till tillfällig föräldrapenning. Om det inte går att avgöra under vilken tid som den försäkrade avstår från förvärvsarbete för att vårda sitt barn, ska frånvaron i första hand anses som frånvaro under tid då den försäkrade har arbetat enligt reglerna om steglös avräkning. (prop. 2007/08:124 Från sjukersättning till arbete, s. 65 f och 102)

2.3.5 När föräldern studerar

13 kap. 7 § SFB

Om en förälder får oavkortade löneförmåner under tid då han eller hon bedriver studier, likställs avstående från studier med avstående från förvärvsarbete vid tillämpning av bestämmelserna om tillfällig föräldrapenning. Detta gäller dock endast i den utsträckning föräldern går miste om löneförmånerna.

En förälder som studerar behöver i regel inte avstå från förvärvsarbete och kan därför inte få tillfällig föräldrapenning.

För vissa studerande kan dock tillfällig föräldrapenning betalas ut. Detta gäller för föräldrar som får behålla sina löneförmåner under studietiden. När förälder avstår från studierna för att vårda barn och därför går miste om löneförmånerna, jämställs detta med att ha avstått från förvärvsarbete. Försäkringskassan kan alltså betala ut tillfällig föräldrapenning om förutsättningarna i övrigt är uppfyllda.

Exempel på föräldrar som studerar med oavkortade löneförmåner och som kan ha rätt till tillfällig föräldrapenning är

- anställda som får full lön och deltar i utbildning, kurser eller liknande i arbetsgivarens regi, där utbildningen har ett starkt samband med det normala arbetet. Utbildningen ses som ett led i arbetet, och den anställde har i regel anmälningsskyldighet vid frånvaro och får löneavdrag om han eller hon stannar hemma för att vårda sjukt barn (prop. 1984/85:78 s. 73)
- anställda som är tjänstlediga för att vidareutbilda sig inom sitt yrkesområde och får full lön under studietiden. När den studerande är ledig för tillfällig vård av barn under utbildningstiden blir det i regel löneavdrag (prop. 1984/85:78 s. 73).

2.3.6 När föräldern är uttagen i strejk

Under en arbetskonflikt (strejk eller lockout) har en förälder inte rätt till tillfällig föräldrapenning, eftersom han eller hon inte har behövt avstå från arbete för att vårda sina barn.

2.3.7 När föräldern är föräldraledig

En föräldraledig förälder kan ha rätt till tillfällig föräldrapenning om föräldern skulle ha behövt avstå från arbete om han eller hon inte varit föräldraledig. Detsamma gäller för en föräldraledig förälder som är arbetslös och skulle haft rätt till a-kassa. Detta beskrivs närmare i kapitel 4.

Om barnet insjuknar dagen efter en period med föräldrapenning har föräldern rätt att få tillfällig föräldrapenning om hon eller han behöver avstå

från förvärvsarbete för vård av barnet. I ett sådant fall får Försäkringskassan begära att föräldern styrker att hon eller han skulle ha arbetat den dag som hon eller han ansöker om tillfällig föräldrapenning för. I normalfallet kan det lämpligast ske genom att föräldern lämnar ett intyg från en arbetsgivare eller uppdragsgivare eller från någon annan som kan ge upplysning om arbetsförhållandena. Om föräldern kan styrka på något annat sätt att han eller hon skulle ha förvärvsarbetat, behövs inte något intyg. (prop. 1991/92:106 s. 21 och 40)

2.3.8 När föräldern är assistent åt sitt eget barn

Om en förälder är anställd som assistent åt sitt eget barn kan föräldern inte få tillfällig föräldrapenning för att vårda barnet. Det beror på att föräldern i en sådan situation inte anses behöva avstå från arbete eftersom hon eller han fortsätter att vårda barnet.

När barnet vårdas på sjukhus får en assistent normalt sett inte längre vårda barnet. Detta kan innebära att föräldern under en sådan period inte har något arbete. Därmed behöver föräldern inte avstå från arbete, varför det saknas rätt till tillfällig föräldrapenning. Om föräldern dock får erbjudande om annat arbete och tvingas avstå från det, kan det finnas en rätt till tillfällig föräldrapenning. Se vidare Domsnytt 2013:052.

2.3.9 När den andra föräldern inte arbetar

När den ena föräldern inte arbetar, har den andra föräldern oftast inte rätt till tillfällig föräldrapenning. Det beror på att den föräldern då inte behöver avstå från arbete för att vårda barnet, eftersom den förälder som inte arbetar bör kunna vårda barnet. Ibland kan den förälder som inte arbetar dock vara förhindrad att vårda barnet. (jfr prop. 1984/85:78 s. 122).

När den förälder som inte arbetar är förhindrad att vårda barnet, kan den förälder som behöver avstå från arbete ha rätt till tillfällig föräldrapenning.

En förälder kan till exempel anses vara förhindrad att vårda ett barn när han eller hon är hemma och är sjuk, arbetssökande eller studerande.

Detsamma gäller när den hemmavarande föräldern har semester (FÖD 1984:47).

I dessa situationer krävs ingen ytterligare utredning av varför den föräldern inte kunnat vårda barnet.

I andra situationer måste Försäkringskassan pröva om den förälder som inte arbetar är förhindrad att vårda barnet. Exempel på en sådan situation kan vara när en förälder är föräldraledig med ett barn eller vårdar ett sjukt barn och ett annat barn i familjen blir sjukt. Här måste man ta ställning till hur krävande vården av det sjuka barnet är och om det kan anses rimligt att föräldern såväl vårdar det friska som det sjuka barnet. Samma bedömning måste göras när det gäller två sjuka barn. Kan en förälder vårda båda de sjuka barnen finns inte rätt till tillfällig föräldrapenning för den andra

föräldern. Detta eftersom den föräldern inte behöver avstå från förvärvsarbete. Utredningen av dessa frågor måste ske i det enskilda fallet.

Med den andra föräldern menas en förälder som enligt föräldrabalkens regler har föräldraansvar för barnet. Det innebär att det inte kan ställas krav på att en sambo som inte är barnets förälder, ska vårda barnet.

2.4 Barnet ska vara bosatt i Sverige

11 kap. 8 § SFB

En förälder har rätt till föräldrapenningsförmåner endast för vård av barn som är bosatt i Sverige. Vid adoption ska barnet anses bosatt i Sverige om den blivande föräldern är bosatt här.

Rätt till tillfällig föräldrapenning förutsätter att barnet som ansökan avser är bosatt i Sverige enligt 5 kap. SFB.

Ett barn kan också bedömas vara bosatt i Sverige enligt förordningen om förälder anses bosatt här enligt förordning 883/2004. Eftersom medlemsstaterna inte får kräva bosättning för att betala ut kontantförmåner kan det även i vissa fall när barnet är bosatt i ett annat land inom EU/EES eller i Schweiz finnas en rätt till tillfällig föräldrapenning (artikel 7 förordning 883/04).

3 Rätten till tillfällig föräldrapenning vid utlandsvistelse

När en förälder vistas i ett land inom EU/EES eller i Schweiz ska rätten till förmånen bedömas på samma sätt som om föräldern befann sig i Sverige. En förälder som vistas utanför detta område kan också under vissa förutsättningar ha rätt till tillfällig föräldrapenning.

3.1 Tillfällig föräldrapenning vid utlandsvistelse

3.1.1 När föräldern vistas inom EU/EES-området eller i Schweiz

En förälder som reser inom EU/EES eller till Schweiz har samma rätt till tillfällig föräldrapenning som den som befinner sig i Sverige. Detta följer av den så kallade exportabilitetsprincipen som framgår av förordning 883/04. Den som befinner sig inom detta område ska alltså få sin ansökan om tillfällig föräldrapenning prövad på samma sätt som den som befinner sig inom Sveriges gränser. Detta gäller oberoende av vilken grund ansökan gäller. Se vidare kapitel 2 när det gäller de grundläggande förutsättningarna för rätt till tillfällig föräldrapenning och kapitel 4 när det gäller i vilka situationer ersättning kan betalas ut.

3.1.2 När föräldern vistas eller ska resa utanför EU/EES-området eller Schweiz

6 kap. 15 § SFB

För tid då en försäkrad vistas utomlands kan förmåner vid sjukdom, graviditet, tillfällig vård av barn och rehabilitering enligt 6 § 1-4 lämnas endast

- om ett ersättningsfall inträffar utomlands medan den försäkrade där utför sådant arbete som ska anses som arbete i Sverige, eller
- om Försäkringskassan medger att den försäkrade reser till utlandet.

När föräldern utför sådant arbete där som ska anses som arbete i Sverige

Den som arbetar utomlands för en arbetsgivare med verksamhet i Sverige ska anses arbeta här i landet om arbetstagaren är utsänd av arbetsgivaren och arbetet kan antas vara längst ett år. I fråga om statsanställda gäller detta även om vistelsen kan antas överstiga ett år.

För bedömningen av vilken arbetstagare som kan anses utföra arbete i Sverige, se vägledning 2000:2, Försäkrad i Sverige genom bosättning eller arbete.

En sådan arbetstagare kan ha rätt till tillfällig föräldrapenning.

När Försäkringskassan medgett att föräldern reser till utlandet

För att en förälder som ska resa utomlands ska kunna få tillfällig föräldrapenning under utlandsvistelsen, måste han eller hon ha fått Försäkringskassans medgivande före avresan. Föräldern måste ha ansökt om medgivandet i god tid, normalt minst en vecka före avresan. Den tiden ska ge Försäkringskassan möjlighet att be om kompletteringar om det är nödvändigt för att ta ställning till ansökan. Det Försäkringskassan ska ta ställning till är om utlandsvistelsen kan påverka sjukdomen negativt eller försvåra barnets möjlighet att tillfriskna eller ta del av rehabilitering.

Den som ska adoptera ett barn och som reser till utlandet i syfte att ta emot detta barn behöver också ansöka om medgivande.

Föräldern kan ansöka om medgivande antingen muntligt eller skriftligt. Ansökan ska helst vara skriftlig, men i brådskande fall kan det dock vara nödvändigt med en muntlig ansökan.

Oavsett om ansökan görs muntligt eller skriftligt så är det viktigt att Försäkringskassan får följande uppgifter:

- adress under utlandsvistelsen
- anledning till resan
- datum för avresa till utlandet
- datum för återkomst till Sverige
- färdmedel från och till Sverige.

Om Försäkringskassan hinner fatta beslut om medgivande före avresan ska föräldern meddelas beslutet muntligt eller skriftligt. Om beslutet meddelas muntligt måste föräldern få samma information som han eller hon skulle ha fått i ett skriftligt beslut. Handläggaren måste i journalen dokumentera vilken information föräldern har fått, om föräldern har fått medgivande och i så fall under vilken period.

Om Försäkringskassan inte hinner fatta beslut om medgivande före avresan och föräldern ändå åkt utomlands, ska ansökan om tillfällig föräldrapenning för denna tid avslås. Detsamma gäller om en förälder har åkt utomlands utan att få Försäkringskassans medgivande och Försäkringskassan senare får kännedom om det.

Försäkringskassan kan dock i undantagsfall besluta om medgivande i efterhand. Ett sådant beslut kan till exempel fattas om Försäkringskassan inte har hunnit ta ställning till ansökan innan avresan, trots att den kom in i rimlig tid, eller om den försäkrade inte har haft möjlighet att få Försäkringskassans medgivande innan resan. Praxis är att medgivande i efterhand bara

kan godtas i speciella situationer, som när en händelse som motiverar en omedelbar avresa inträffar under en helg eller vid en annan tidpunkt när det inte är möjligt att få ett medgivande före avresan. (FÖD 2031-1985, KRSU 14-2007)

Om Försäkringskassan redan har hunnit betala ut tillfällig föräldrapenning och först efteråt får reda på att föräldern har varit utomlands med tillfällig föräldrapenning utan Försäkringskassans medgivande, så ska en återkravsutredning göras.

När Försäkringskassan inte medger utbetalning av tillfällig föräldrapenning under utlandsvistelsen ska föräldern få ett skriftligt beslut.

4 Vilka situationer ger rätt till tillfällig föräldrapenning?

Detta kapitel handlar om vilka situationer som ger rätt till tillfällig föräldrapenning.

4.1 Barn som inte fyllt 12 år

4.1.1 Barnet är sjukt eller smittat

13 kap. 16 § 1 SFB

En förälder har rätt till tillfällig föräldrapenning för vård av ett barn, som inte har fyllt 12 år, om föräldern behöver avstå från förvärvsarbete i samband med sjukdom eller smitta hos barnet.

För att en förälder ska ha rätt till tillfällig föräldrapenning enligt bestämmelsen krävs att det är barnets sjukdom som är det direkta skälet till att föräldern behöver avstå från arbete. Det finns inga särskilda krav på hur vården av det sjuka barnet ska vara utformad, utan det är upp till föräldern att ansvara för att barnet får sina behov tillgodosedda.

Med ”det direkta skälet” menas att en förälder till ett barn som lider av en sjukdom men ändå kan vistas på förskola eller skola inte har rätt till tillfällig föräldrapenning i situationer när det finns andra skäl än sjukdomen som gör att barnet inte kan vistas på skolan eller förskolan.

HFD har i mål 5777-15 uttalat att Försäkringskassan inte ska ta över ansvaret och bevilja tillfällig föräldrapenning om kommunen brister i barnomsorgen. Detta eftersom det inte är barnets sjukdom som är anledningen till att föräldern i dessa situationer behövt avstå från arbete utan istället är att kommunen inte erbjudit lämplig barnomsorg (Se vidare domsnytt 2017:04).

Exempel på sådana situationer är att förskolan eller skolan är stängd på grund av planeringsdagar eller liknande eller att den personal som normalt har hand om barnet på förskolan eller skolan är sjuk.

Ett annat exempel är när ett barn skulle kunna vistas på förskola eller skola men det saknas faktiska förutsättningar för detta, t.ex. på grund av att förskolan eller skolan inte hunnit uppgradera nödvändig kompetens om barnets sjukdom. Då har föräldern inte heller rätt till tillfällig föräldrapenning (KRNG 3574-14).

För att avgöra om ett barn trots sin sjukdom faktiskt kan vistas på förskola eller skola, måste det av den medicinska utredningen i det enskilda fallet framgå att sjukdomen inte längre är i sin akuta fas. Det krävs också att

behandlingen av sjukdomen är färdiginställd och att man uppnått avsedd effekt med behandlingen.

När ett barn är långvarigt sjukt kan en förälder behöva stanna hemma hos barnet en längre tid, dels för omvårdnad, dels som psykologiskt stöd. Även när barnet ligger på sjukhus kan det vara nödvändigt att föräldrarna är hos barnet så mycket som möjligt. För att föräldern ska ha rätt till tillfällig föräldrapenning när barnet ligger på sjukhus räcker det att förälderns besök är ägnat att upprätthålla kontakten mellan barnet och föräldern (prop. 1975/76:133 s. 57).

Tillfällig föräldrapenning kan betalas ut till en förälder som behöver avstå från sitt arbete för att delta i en kurs som anordnas av annan än sjukvårdshuvudman. En förutsättning är att föräldern vårdar barnet och att kursen huvudsakligen är inriktad på utbildning och information om barnets sjukdom eller funktionshinder. Om kursen anordnas av sjukvårdshuvudman finns inget krav på att föräldern måste vårda barnet. Se vidare i avsnitt 4.1.5.

Kammarrätten i Göteborg fann i ett mål att tillfällig föräldrapenning kan betalas i samband med vistelse på Move and Walk, (KRNG mål nr 2699-2005). Kammarrätten konstaterade att det i praxis inte ställts några krav på att behandlingen eller kursen skulle anordnas av en offentlig institution i de fall barnet samtidigt varit i behov av föräldrarnas vård under den tid för vilken tillfällig föräldrapenning begärts. I detta fall var barnet närvarande vid vistelsen på Move and Walk. Föräldern var tvungen att på grund av barnets sjukdom avstå från förvärvsarbete för att närvara vid vistelsen på Move and Walk. Se vidare Domsnytt nr 8 2006.

En förälder kan få tillfällig föräldrapenning om barnet har en smittsam sjukdom, är smittförande eller misstänks sprida smitta. Med smitta menas både de allmänfarliga sjukdomarna som anges i smittskyddslagen (2004:168) och mera allvarliga barnsjukdomar som riskerar att spridas. Föräldern kan alltså få ersättning även när barnet misstänks sprida smitta och därför inte får vistas inom den ordinarie barnomsorgen (prop. 1978/79:168 s. 57).

Kammarrätten i Göteborg fann i ett mål att svinkoppor är att betrakta som en sådan sjukdom eller smitta som ger rätt till tillfällig föräldrapenning (KRNG mål nr 5437-05).

Bedömningen av om ett barn har en sjukdom eller smitta eller om ett barn misstänks sprida smitta måste göras i varje enskilt fall. Det är en läkare eller sjuksköterska som avgör detta. Det kan vara lämpligt att i vissa fall kontakta försäkringsmedicinsk rådgivare i bedömningen av om barnet är smittbärande eller misstänks sprida smitta.

Sjukt eller smittat barn som är yngre än 240 dagar

13 kap. 17 § SFB

För vård av ett barn som är yngre än 240 dagar lämnas tillfällig föräldrapenning enligt 16 § endast om tillsynen av barnet är stadigvarande ordnad. Därutöver lämnas ersättning endast om barnet vårdas på sjukhus eller får motsvarande vård i hemmet.

När ett barn som är yngre än 240 dagar är sjukt eller smittat kan tillfällig föräldrapenning endast betalas i någon av dessa situationer:

- om barnet normalt har stadigvarande ordnad barnomsorg som t.ex. dagbarnvårdare eller liknande
- om barnet vårdas på sjukhus eller får motsvarande vård i hemmet.

Med motsvarande vård i hemmet menas sådan vård i hemmet som sjukhuset har ansvaret för och som annars skulle ha skett på sjukhus. (Prop. 2002/03:2 s. 35 f. och 52 f.)

Tillfällig vård i övergångsboende jämställs med sjukhusvistelse för barn som omfattas av personkretsen i LSS. Övergångsboende är en vårdform för de barn, huvudsakligen spädbarn, som behöver skrivas ut från sjukhuset men som ännu inte kan komma hem. (prop. 1997/98:1 utgiftsområde 12, s. 22).

Sjukt eller smittat barn över 240 dagar när föräldrapenning annars skulle ha betalats ut

13 kap. 18 § SFB

För vård av ett barn som är 240 dagar eller äldre lämnas tillfällig föräldrapenning enligt 16 § inte för tid när föräldrapenning annars skulle ha lämnats. Detta gäller dock inte om barnet vårdas på sjukhus.

13 kap. 19 § SFB

Med vård på sjukhus enligt 18 § likställs tillfällig vård i övergångsboende för barn som omfattas av 1 § lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade.

110 kap. 17 § SFB

När det gäller tillfällig föräldrapenning i fall som avses i 13 kap. 18 och 24 §§ får Försäkringskassan kräva att en förälder ger in särskilt intyg av arbetsgivare eller någon annan som kan ge upplysning om arbetsförhållandena.

Det förekommer att en förälder till ett sjukt eller smittat barn som är 240 dagar eller äldre först ansöker om föräldrapenning för en period och sedan i stället önskar tillfällig föräldrapenning för delar av eller hela denna period. Det kan också vara så att föräldrapenningen redan är utbetald. I ett sådant fall kan tillfällig föräldrapenning betalas ut om barnet vårdas på sjukhus.

Förutsättningen för att få byta föräldrapenning mot tillfällig föräldrapenning är att barnet vårdas på sjukhus. Tillfällig föräldrapenning kan alltså inte betalas ut när barnet vårdas i hemmet (s.k. hemsjukvård), även om barnet är inskrivet på sjukhus.

En föräldraledig förälder kan ha rätt till tillfällig föräldrapenning om föräldern skulle ha behövt avstå från arbete om han eller hon inte varit föräldraledig. I ansökan måste han eller hon ange om han eller hon behövt avstå från arbete för att vårda barnet. Om en förälder i sin ansökan om tillfällig föräldrapenning uppger ett sådant behov finns det sällan anledning att ifrågasätta detta. Detsamma gäller för en föräldraledig förälder som är arbetslös och skulle haft rätt till a-kassa. Det finns dock en möjlighet att i ett enskilt fall begära att en förälder lämnar ett särskilt intyg av arbetsgivare, a-kassa eller någon annan som kan ge upplysning om arbetsförhållandena.

Tillfällig vård i övergångsboende jämföras med sjukhusvistelse för barn som omfattas av personkretsen i LSS. Övergångsboende är en vårdform för de barn, huvudsakligen spädbarn, som behöver skrivas ut från sjukhuset men som ännu inte kan komma hem. Vistelsen i övergångsboendet syftar till att förbereda barn och föräldrar för att barnet ska kunna bo hemma (prop. 1997/98:1, utgiftsområde 12, s. 22).

Möjligheten att byta ut föräldrapenning mot tillfällig föräldrapenning gäller även när ett syskon vårdas på sjukhus (prop. 1991/92:106 s. 20). Om föräldern är föräldraledig med ett barn och barnets syskon vistas på sjukhus, kan tillfällig föräldrapenning betalas ut för barnet som vistas på sjukhus. Det innebär att föräldern kan få tillfällig föräldrapenning för syskonet som vårdas på sjukhus, trots att han eller hon är föräldraledig med ett annat barn.

För att tillfällig föräldrapenning ska kunna betalas ut under pågående föräldraledighet krävs att föräldern ska ha gjort anmälan om tillfällig föräldrapenning före den dag då föräldraledigheten skulle ha påbörjats (RÅ 1998 ref. 37).

Utlåtande om sjukdom eller smitta

110 kap. 14 § 3 SFB

När det behövs för bedömningen av frågan om ersättning eller i övrigt för tillämpningen av denna balk får den handläggande myndigheten

3. begära ett särskilt läkarutlåtande eller ett utlåtande av viss läkare eller någon annan sakkunnig,

5 § FKFS 2010:30

Kravet att en förälder ska lämna in ett särskilt läkarutlåtande enligt 110 kap. 14 § 3 socialförsäkringsbalken ska, om inte annat följer av andra stycket samt 6 eller 7 §§ dessa föreskrifter, gälla från och med den åttonde dagen i barnets vårdperiod. Som periodens första dag räknas den första ersättningsdagen.

Om tillfällig föräldrapenning inte kan betalas ut för den åttonde dagen i barnets vårdperiod ska kravet att lämna in utlåtande gälla från och med den tidigaste dag därefter för vilken tillfällig föräldrapenning kan betalas ut.

6 § FKFS 2010:30

Om särskilda omständigheter motiverar det får Försäkringskassan kräva att föräldern lämnar in utlåtande från och med en senare dag än som gäller enligt 5 §.

Om Sverige drabbas av en pandemi får Försäkringskassan genom ett särskilt beslut medge generellt undantag från kravet på läkarutlåtande enligt 5 §.

7 § FKFS 2010:30

Om särskilda omständigheter motiverar att kontroll utförs i ett pågående ärende om tillfällig föräldrapenning får Försäkringskassan kräva att föräldern lämnar in utlåtande från och med en tidigare dag än som gäller enligt 5 §.

Föräldern ska lämna in ett utlåtande för att styrka att barnet är sjukt eller smittat. Huvudregeln är att utlåtandet ska lämnas från och med den åttonde dagen i barnets vårdperiod. Som periodens första dag räknas den första ersättningsdagen. Om tillfällig föräldrapenning inte kan betalas ut för den åttonde dagen, t.ex. på grund av att den dagen är arbetsfri, ska kravet gälla från och med den första dagen därefter som tillfällig föräldrapenning kan betalas för.

Försäkringskassan kan göra undantag från huvudregeln om åtta dagar, och i stället begära att föräldern visar utlåtandet från antingen en tidigare eller en senare dag. Då måste det finnas särskilda omständigheter motiverar det. För att Försäkringskassan ska kunna begära ett utlåtande från en tidigare dag

måste det finnas omständigheter som motiverar en kontroll i det pågående ärendet. Möjligheten att begära in utlåtandet senare än från och med den åttonde dagen innebär dock inte att Försäkringskassan kan betala ut tillfällig föräldrapenning för en vårdperiod som överstiger sju dagar utan att det finns ett utlåtande.

När ett barn vårdas på sjukhus finns det i regel inte skäl att begära att föräldern visar något utlåtande som gäller barnets sjukdom eller smitta. Däremot ska föräldern inom samma tid som i övrigt gäller, dvs. i normalfallet den åttonde dagen i barnets vårdperiod, lämna in ett intyg som visar att barnet faktiskt vårdas på sjukhus.

Utlåtande om att barnet får motsvarande vård i hemmet

Föräldern ska styrka att det är fråga om vård i hemmet genom intyg av läkare eller sjuksköterska. (prop. 2002/03:2 s. 37)

4.1.2 Barnets ordinarie vårdare är sjuk eller smittad

13 kap. 16 § 2 SFB

En förälder har rätt till tillfällig föräldrapenning för vård av ett barn, som inte har fyllt 12 år, om föräldern behöver avstå från förvärvsarbete i samband med

2. sjukdom eller smitta hos barnets ordinarie vårdare,

Rätten till tillfällig föräldrapenning när den ordinarie vårdaren är sjuk gäller

- när barnets ordinarie vårdare är en hemarbetande förälder
- när barnets ordinarie vårdare är någon tredje person, t.ex. dagbarnvårdare eller släkting.

Att rätten till ersättning är knuten till sjukdom hos den ordinarie vårdaren innebär bland annat att ersättning inte kan betalas ut när exempelvis dagmammans egna barn är sjuka och barnet därför inte får vistas i det hemmet.

En förskola kan inte jämföras med en ordinarie vårdare. Det innebär att en förälder inte kan ha rätt till tillfällig föräldrapenning på den grunden att personalen på förskolan är sjuk. (FÖD 1983:3 och KRNG mål nr 6944-07) För bedömningen spelar det ingen roll om det är en kommunal eller en privat förskola.

Kammarrätten i Jönköping fann i ett mål att en kvinnas tillstånd efter kejsarsnitt i praxis ansetts utgöra ett sjukdomstillstånd. I det aktuella fallet kunde kvinnan inte lyfta och ta hand om familjens äldre barn som var två år. Den andra föräldern hade under samma tid rätt till tillfällig föräldrapenning på grund av ordinarie vårdares sjukdom. (KRNJ mål nr 1492-03) Ovanstående är ett kortfattat referat ur Domsnytt nr 5, 2004.

När den ordinarie vårdaren är sjuk eller smittad och barnet är yngre än 240 dagar

För lagtext se under rubriken Sjukt eller smittat barn som är yngre än 240 dagar i avsnitt 4.1.1.

När den ordinarie vårdaren är sjuk och barnet är yngre än 240 dagar kan tillfällig föräldrapenning endast betalas i någon av dessa situationer:

- om barnet normalt har stadigvarande ordnad barnomsorg som t.ex. dagbarnvårdare eller liknande
- om barnet vårdas på sjukhus eller får motsvarande vård i hemmet.

Med motsvarande vård i hemmet menas sådan vård i hemmet som sjukhuset har ansvaret för och som annars skulle ha skett på sjukhus. (Prop. 2002/03:2 s. 35 f. och 52 f.)

Det bör förekomma ytterst sällan att ansökan om tillfällig föräldrapenning avser ordinarie vårdares sjukdom när barnet är yngre än 240 dagar och är inlagt på sjukhus. Genom att det är en situation som är möjlig enligt lagstiftningen beskrivs den ändå här.

Utlåtande om sjukdom eller smitta

Här gäller samma krav på utlåtande som när barnet är sjukt eller smittat. Se avsnitt 4.1.1. för en beskrivning av de regler som gäller.

Om Försäkringskassan redan har ett sådant utlåtande eftersom den ordinarie vårdaren får sjukpenning, behöver föräldern inte lämna något ytterligare läkarutlåtande.

4.1.3 Vid besök i samhällets förebyggande barnhälsovård

13 kap. 16 § 3 SFB

En förälder har rätt till tillfällig föräldrapenning för vård av ett barn, som inte har fyllt 12 år, om föräldern behöver avstå från förvärvsarbete i samband med

3. besök i samhällets förebyggande barnhälsovård

En förälder till ett barn under 12 år har rätt tillfällig föräldrapenning för besök i samhällets förebyggande barnhälsovård. En förutsättning är att barnet är med vid besöket.

Med samhällets förebyggande barnhälsovård menas barnvårdscentral, skolhälsovård eller PBU (psykisk barn- och ungdomsvård). (prop. 1975/76:133 s. 57).

Även besök hos tandläkare räknas som besök i samhällets förebyggande barnhälsovård.

Sedan detta förarbetsuttalande gjordes har den förebyggande barnhälsovården förändrats och byggts ut såväl organisatoriskt som innehållsmässigt. Förarbetsuttalandet kan därför inte ses som en i dag heltäckande uppräkningslista av vad som kan vara samhällets förebyggande barnhälsovård.

Enligt Socialstyrelsens termbank är förebyggande hälso- och sjukvård åtgärder som syftar till att bevara god hälsa, förhindra uppkomst av sjukdom, skada eller försämrat hälsotillstånd. En förebyggande barnhälsovård bör alltså vara sådana åtgärder som gäller barns hälsa.

För att räknas som samhällets förebyggande barnhälsovård ska vården ges inom eller bekostas av landstinget eller kommunen.

Besök i samhällets förebyggande barnhälsovård när barnet är yngre än 240 dagar

För lagtext se under rubriken Sjukt eller smittat barn som är yngre än 240 dagar i avsnitt 4.1.1.

Vid besök i samhällets förebyggande barnhälsovård när barnet är yngre än 240 dagar kan tillfällig föräldrapenning endast betalas i någon av dessa situationer:

- om barnet normalt har stadigvarande ordnad barnomsorg som t.ex. dagbarnvårdare eller liknande
- om barnet vårdas på sjukhus eller får motsvarande vård i hemmet.

Med motsvarande vård i hemmet menas sådan vård i hemmet som sjukhuset har ansvaret för och som annars skulle ha skett på sjukhus. (Prop. 2002/03:2, s. 35 f. och 52 f.)

Det är troligtvis ytterst ovanligt att en ansökan om tillfällig föräldrapenning gäller besök i samhällets förebyggande barnhälsovård när barnet är inlagt på sjukhus. Genom att det är en situation som är möjlig enligt lagstiftningen beskrivs den ändå här.

Besök i samhällets förebyggande barnhälsovård när barnet är äldre än 240 dagar och föräldrapenning annars skulle ha betalats ut

För lagtext och beskrivning av lagtexten se under rubriken Sjukt eller smittat barn som är äldre än 240 dagar när föräldrapenning annars skulle ha betalats ut i avsnitt 4.1.1.

Vid besök i samhällets förebyggande barnhälsovård när barnet är äldre än 240 dagar och föräldrapenning annars skulle ha lämnats kan tillfällig föräldrapenning endast betalas om barnet vårdas på sjukhus.

Det är troligtvis ytterst ovanligt att en ansökan om tillfällig föräldrapenning gäller besök i samhällets förebyggande barnhälsovård när barnet är inlagt på sjukhus. Genom att det är en situation som är möjlig enligt lagstiftningen beskrivs den ändå här.

4.1.4 Förälder som normalt vårdar barnet följer ett annat barn till läkare

13 kap. 16 § 4 SFB

En förälder har rätt till tillfällig föräldrapenning för vård av ett barn, som inte har fyllt 12 år, om föräldern behöver avstå från förvärvsarbete i samband med

4. vårdbehov som uppkommer till följd av att barnets andra förälder besöker läkare med ett annat barn till någon av föräldrarna, under förutsättning att det sistnämnda barnet omfattas av bestämmelserna om tillfällig föräldrapenning.

Tillfällig föräldrapenning kan betalas ut när en förälder behöver avstå från sitt arbete för att vårda ett barn samtidigt som den andra föräldern följer ett annat barn till läkare. Det kan till exempel vara när den ena föräldern är föräldraledig med ett litet barn och behöver följa med ett äldre syskon till läkaren. Den andra föräldern kan då ha rätt till tillfällig föräldrapenning för att ta hand om det yngre barnet. Förutsättningen är att det yngre barnet omfattas av bestämmelserna om tillfällig föräldrapenning, dvs. att barnet är bosatt i Sverige och att barnets ålder är sådan att tillfällig föräldrapenning kan komma i fråga. Observera att ersättning i en sådan situation endast kan betalas ut vid läkarbesök.

Förälder som normalt vårdar ett barn som är yngre än 240 dagar och som följer ett annat barn till läkare

För lagtext se under rubriken Sjukt eller smittat barn som är yngre än 240 dagar i avsnitt 4.1.1.

En förälder som normalt vårdar ett barn som är yngre än 240 dagar och som följer ett annat barn till läkare kan få tillfällig föräldrapenning endast om barnet som är yngre än 240 dagar vårdas på sjukhus eller får motsvarande vård i hemmet.

Med motsvarande vård i hemmet menas sådan vård i hemmet som sjukhuset har ansvaret för och som annars skulle ha skett på sjukhus. (Prop. 2002/03:2 s. 35 f. och 52 f.)

Detta bör ytterst sällan förekomma men genom att det är en situation som är möjlig enligt lagstiftningen beskrivs den ändå här.

4.1.5 Förälder besöker institution eller deltar i kurs som anordnas av sjukvårdshuvudman

13 kap. 20 § 1 och 2 SFB

En förälder till ett sjukt eller funktionshindrat barn, som inte har fyllt 12 år, har rätt till tillfällig föräldrapenning när föräldern behöver avstå från förvärvsarbete i samband med

1. besök på en institution för medverkan i behandling av barnet eller för att lära sig vårda barnet,
2. deltagande i en kurs som ordnas av sjukvårdshuvudman i samma syfte som anges i 1.

En förälder till ett barn under 12 år som är sjukt eller har en funktionsnedsättning och som avstår från sitt arbete för att besöka en institution eller delta i en kurs för att lära sig vårda barnet, kan ha rätt till tillfällig föräldrapenning.

Institutionen kan exempelvis vara en habiliteringsklinik, specialskola eller liknande. En förutsättning för att föräldern ska ha rätt till ersättning är att besöket är direkt föranlett av barnets sjukdom eller funktionsnedsättning eller ingår som en del i behandlingen av barnet. Syftet ska alltså vara att medverka i behandlingen av barnet eller att lära sig att vårda barnet.

Kammarrätten i Göteborg har i ett mål uttalat att även en privat vårdgivare kan vara en institution i lagens mening (mål nr 2699-05).

HFD har sagt att en förälders deltagande i kurs i teckenspråk måste syfta till att föräldern ska lära sig vårda barnet. De påpekade att begreppet vård i detta sammanhang inte bör tolkas alltför snävt utan att det, utöver den rent fysiska omsorgen om och tillsynen av barnet, måste inrymma även dess utveckling och fostran. (RÅ 2004 ref. 52)

Kammarrätten i Göteborg fann att en förälders deltagande i ett gruppbesök var i syfte att medverka i behandlingen av barnet och för att lära sig vårda barnet (KRNG mål nr 192-04).

När det gäller deltagande i kurs/utbildning kan tillfällig föräldrapenning betalas ut när kursen/utbildningen anordnas av en sjukvårdshuvudman och utbildningen i huvudsak är inriktad på utbildning och information om barnets sjukdom eller funktionshinder samt att ge föräldrarna psykosocialt stöd i deras svåra föräldraroll (prop.1992/93:159 Stöd och service till vissa funktionshindrade, s. 204).

När barnet är yngre än 240 dagar eller när barnet är äldre än 240 dagar och föräldrapenning annars skulle ha betalats ut

En förälder som besöker institution eller deltar i kurs som anordnas av sjukvårdshuvudman har rätt till tillfällig föräldrapenning. Det gäller även

om barnet är yngre än 240 dagar eller om barnet är äldre än 240 dagar och föräldrapenning annars skulle ha betalats ut. Notera att en föräldraledig förälder kan ha rätt till tillfällig föräldrapenning om föräldern skulle ha behövt avstå från arbete om han eller hon inte varit föräldraledig. Mer om detta kan du läsa i avsnitt 4.1.1.

4.1.6 Läkargesök på grund av att barnet lider av en allvarlig sjukdom

13 kap. 20 § 3 SFB

En förälder till ett sjukt eller funktionshindrat barn, som inte har fyllt 12 år, har rätt till tillfällig föräldrapenning när föräldern behöver avstå från förvärvsarbete i samband med

3. läkarbesök på grund av att barnet lider av allvarlig sjukdom,

En förälder till ett barn under 12 år som är sjukt eller har en funktionsnedsättning och som avstår från sitt arbete för ett läkarbesök på grund av att barnet lider av en allvarlig sjukdom, kan ha rätt till tillfällig föräldrapenning.

Föräldrar har rätt till tillfällig föräldrapenning även om barnet inte är med när de gör läkarbesök som beror på att barnet lider av en allvarlig sjukdom. Föräldrarna kan behöva tala med läkaren ensamma. Barnet skulle vid sådana besök kunna uppleva att man talar negativt om det trots att man berättar om faktiska förhållanden. (prop. 1992/93:159, s. 204).

Det finns ingen relevant definition av begreppet allvarlig sjukdom i fråga om rätten till tillfällig föräldrapenning. Det handlar dock inte om att barnet är allvarligt sjukt i den mening som avses i 13 kap. 30 § SFB (se avsnitt 4.1.10). Begreppet allvarlig sjukdom är inte heller detsamma som används inom sjukpenningen.

När barnet är yngre än 240 dagar eller när barnet är äldre än 240 dagar och föräldrapenning annars skulle ha betalats ut

En förälder har rätt till tillfällig föräldrapenning vid läkarbesök på grund av att barnet lider av en allvarlig sjukdom. Det gäller även om barnet är yngre än 240 dagar eller om barnet är äldre än 240 dagar och föräldrapenning annars skulle ha betalats ut.

4.1.7 Läkarbesök och behandling

13 kap. 20 § 4 och 5 SFB

En förälder till ett sjukt eller funktionshindrat barn, som inte har fyllt 12 år, har rätt till tillfällig föräldrapenning när föräldern behöver avstå från förvärvsarbete i samband med

4. läkarbesök som är en del i behandlingen av barnet, eller

5. deltagande i någon behandling som är ordinerad av läkare i samma syfte som anges i 4.

En förälder till ett barn under 12 år som är sjukt eller har en funktionsnedsättning och som avstår från sitt arbete för att besöka en läkare eller delta i en behandling som är ordinerad av läkare, kan ha rätt till tillfällig föräldrapenning.

En del av en behandling av barnet kan vara ett läkarbesök där föräldrarna får information, stöd eller träning för att kunna hantera barnets sjukdom eller funktionsnedsättning. Syftet med läkarbesöket är ju då att föräldrarna ska få bättre möjligheter att vårda barnet. Även läkarbesök där medicinering eller annan behandling diskuteras med läkare bör ingå som en del av behandlingen av barnet.

För att en förälder ska kunna ha rätt till tillfällig föräldrapenning när han eller hon deltar i en behandling som ordinerats av läkare, måste det vara barnets sjukdom eller funktionsnedsättning som är det direkta skälet till att föräldern behöver delta.

Om barnet normalt vistas på förskola, skola eller liknande ska barnet få sin vård och behandling där. Om personalen inte har tillräcklig kompetens för att vårda barnet kan föräldern behöva utbilda, informera eller faktiskt utföra behandlingen på plats. Ett sådant behov grundar sig då i första hand på personalens behov av hjälp. I en sådan situation är det inte barnets sjukdom eller funktionsnedsättning som är det direkta skälet till att föräldern behöver avstå från förvärvsarbete. Då har föräldern alltså ingen rätt till tillfällig föräldrapenning.

När barnet är yngre än 240 dagar eller när barnet är äldre än 240 dagar och föräldrapenning annars skulle ha betalats ut

En förälder har rätt till tillfällig föräldrapenning vid läkarbesök eller behandling. Det gäller även om barnet är yngre än 240 dagar eller om barnet är äldre än 240 dagar och föräldrapenning annars skulle ha betalats ut. Notera att en föräldraledig förälder kan ha rätt till tillfällig föräldrapenning om föräldern skulle ha behövt avstå från arbete om han eller hon inte varit föräldraledig. Mer om detta kan du läsa i avsnitt 4.1.1.

4.1.8 Kontaktdagar för barn som omfattas av LSS

13 kap. 26 § SFB

En förälder till ett barn som omfattas av 1 § lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade har även rätt till tillfällig föräldrapenning för kontaktdagar från barnets födelse till dess att det fyller 16 år. Detta gäller endast om föräldern avstår från förvärvsarbete i samband med

1. deltagande i föräldrautbildning,
2. besök i barnets skola, eller
3. besök i barnets förskola eller fritidshem eller i sådan pedagogisk verksamhet som avses i 25 kap. skollagen (2010:800) och som barnet deltar i.

En förälder till ett barn under 16 år som omfattas av LSS kan ha rätt till tillfällig föräldrapenning för kontaktdagar.

Det är viktigt för föräldrar till barn med funktionsnedsättning att få ökad kunskap om hur barnets utveckling kan främjas, hur stöd i hemmet kan läggas upp och hur den egna föräldrarollen kan stärkas. Ett exempel kan vara när föräldrarna behöver delta i kurser som anordnas av handikapporganisationer eller vid så kallade kunskapscentrum (resurscentrum) (prop. 1992/93:159 s. 145).

Det spelar ingen roll för rätten till ersättning om den pedagogiska verksamheten bedrivs offentligt eller privat.

Dagarna kan också användas vid medverkan i någon aktivitet som anordnas av skolan, exempelvis en skolresa eller ett studiebesök.

Observera att om barnets ordinarie tillsynsform är stängd, till exempel under ett lov, och barnet därför inte kan vistas där kan dagarna inte användas på grund av den anledningen.

Det går inte att föra över dagar från ett barn till ett annat eller att spara dagar från ett år för att ta ut dessa ett senare år.

När Försäkringskassan bedömer om ett barn tillhör personkretsen för LSS bör man i regel kunna utgå från den bedömning som kommunen eller landstinget har gjort. I de flesta fall har föräldrarna sökt någon insats enligt LSS redan innan de söker ersättning från Försäkringskassan. Men om föräldrarna inte har gjort det, bör Försäkringskassan göra sin bedömning efter samråd med kommunen eller landstinget (prop. 1992/93:159 s. 204).

När Försäkringskassan ska avgöra om en förälder har rätt till tillfällig föräldrapenning för ett barn som är så litet att det ännu inte är känt av kommunen eller landstinget, är det troligt att barnet fortfarande vårdas på sjukhus. Försäkringskassan kan då samråda med exempelvis en läkare eller

kurator på barnkliniken för att kunna bedöma om barnet kan omfattas av personkretsen i LSS.

För ytterligare information om personkretsen se vägledning 2003:6 Assistansersättning.

När barnet är yngre än 240 dagar eller när barnet är äldre än 240 dagar och föräldrapenning annars skulle ha betalats ut

En förälder har rätt till tillfällig föräldrapenning för kontaktdagar. Det gäller även om barnet är yngre än 240 dagar eller om barnet är äldre än 240 dagar och föräldrapenning annars skulle ha betalats ut. Notera att en föräldraledig förälder kan ha rätt till tillfällig föräldrapenning om föräldern skulle ha behövt avstå från arbete om han eller hon inte varit föräldraledig. Mer om detta kan du läsa i avsnitt 4.1.1.

4.1.9 Tillfällig föräldrapenning i samband med barns födelse, adoption eller förordnande av särskilda vårdnadshavare

13 kap. 10 § SFB

Rätt till tillfällig föräldrapenning har en far som avstår från förvärvsarbete i samband med sitt barns födelse för att

1. närvara vid förlossningen,
2. sköta hemmet, eller
3. vårda barn.

Det som föreskrivs om en far i första stycket gäller även en förälder enligt 1 kap. 9 § föräldrabalken.

13 kap. 13 § SFB

Vid adoption eller när två personer enligt 6 kap. 10 a § föräldrabalken har förordnats att gemensamt utöva vårdnaden om ett barn gäller följande:

1. Rätt till tillfällig föräldrapenning enligt 10 § tillkommer båda adoptivföräldrarna eller de särskilt förordnade vårdnadshavarna.

Dagar i samband med barns födelse

I samband med ett barns födelse har den förälder som inte föder barnet (den andra föräldern) rätt till tillfällig föräldrapenning. En förutsättning för att ha rätt till dessa dagar är att föräldern då avstår från sitt arbete. Här behöver man inte bedöma om föräldern faktiskt haft ett behov av att avstå från arbete. I stället räcker det att föräldern avstår från arbete.

Dessa särskilda dagar kan tas ut samtidigt som den förälder som fött barnet får föräldrapenning för samma barn. Den andra föräldern kan använda dagarna för att vara med vid förlossningen, ta hand om ett annat barn i familjen, delta i vården av det nya barnet på sjukhuset eller i hemmet eller för att sköta hemmet den första tiden efter hemkomsten från sjukhuset.

Det är i första hand den andra föräldern till det nyfödda barnet som har rätt till de särskilda dagarna. Det hindrar dock inte att den andra föräldern till ett äldre barn i familjen, som inte är förälder till det nyfödda barnet, kan använda dagarna för att vårda det äldre barnet under moderns BB-vistelse. Detta gäller under förutsättning att den andra föräldern till det nyfödda barnet medger detta. Det får förutsättas att uttag av dagar i en sådan situation görs efter överenskommelse. Någon formell överlåtelse behöver därför i regel inte krävas (prop.1984/85:78 s. 122).

Den andra föräldern har rätt till tillfällig föräldrapenning för att närvara vid förlossningen. Som förlossning räknas även en sådan situation när en kvinna till följd av missfall behöver särskild vård (prop. 1973:47 s. 57). Rätten till tillfällig föräldrapenning vid missfall gäller oberoende av när under graviditeten det inträffar. Tillfällig föräldrapenning i samband med barns födelse kan även betalas ut om barnet avlider vid födelsen.

Om förlossningen inte inträffar vid den beräknade tidpunkten utan drar över till nästa dygn betalas tillfällig föräldrapenning ut för samtliga dagar (jfr. prop. 1984/85:78 s. 122).

Om vårkarbetet avstannar får föräldern ersättning även om förlossningen sker vid ett annat tillfälle.

Dagar i samband med adoption av barn eller vid förordnande av särskild vårdnadshavare

Det som beskrivits under föregående rubrik gäller även när någon efter socialnämndens medgivande har tagit emot ett barn för stadigvarande vård och fostran i sitt hem i syfte att adoptera barnet.

När barnet är yngre än 240 dagar eller när barnet är äldre än 240 dagar och föräldrapenning annars skulle ha betalats ut

En förälder har rätt till tillfällig föräldrapenning i samband med barns födelse eller adoption. Det gäller även om barnet är yngre än 240 dagar eller om barnet är äldre än 240 dagar och föräldrapenning annars skulle ha betalats ut.

4.1.10 Förälder till ett allvarligt sjukt barn

13 kap. 30 § SFB

Föräldrar till ett allvarligt sjukt barn som inte har fyllt 18 år har rätt till tillfällig föräldrapenning när de behöver avstå från förvärvsarbete för vård av barnet.

En förälder till ett allvarligt sjukt barn under 18 år som avstår från arbete för att vårda barnet har rätt till tillfällig föräldrapenning.

Ett barn ska bedömas vara allvarligt sjukt om det misstänks lida av eller lider av en sjukdom som typiskt sett eller i det enskilda fallet är förenad med ett påtagligt hot mot barnets liv. Så länge barnets sjukdom är sådan att den innebär ett påtagligt hot mot barnets liv är barnet allvarligt sjukt.

Vissa barn kan komma att behöva långvarig behandling för sin sjukdom. När behandlingen i sig får avsedd effekt och det inte längre finns en påtaglig risk för barnets liv anser Försäkringskassan inte att barnet längre är allvarligt sjukt i lagens mening.

Ett barn kan också vara allvarligt sjukt under eftervårdsfasen trots att hotet mot barnets liv är undanröjt. Det har HFD slagit fast i ett avgörande (HFD 2013 ref. 76, Domsnytt 2014:48). Det finns varken i förarbeten eller i praxis ett uttalat krav om att det under eftervårdsfasen ska pågå en faktisk behandling för att barnet ska kunna bedömas vara allvarligt sjukt.

Om ansökan gäller ett barn efter avslutad primärbehandling, behöver man ta ställning till bland annat följande frågor under utredningen:

- Har barnet lidit av en sådan sjukdom som typiskt sett är förenad med ett påtagligt hot mot barnets liv?
- Har barnet lidit av en sjukdom som i det enskilda fallet varit förenad med ett påtagligt hot mot barnets liv?
- Har det aktuella sjukdomstillståndet samband med sjukdomens akuta skede?
- Hur krävande är vården för barnet?
- Har sjukdomen medfört komplikationer/biverkningar?
- Vilket behov av uppföljning av den avslutade behandlingen finns, exempelvis genom regelbundna kontroller?
- Vilket stöd behöver barnet av sina föräldrar under behandlingsperioden med hänsyn till barnets ålder och behandlingens innehåll och intensitet?
- Behöver föräldrarna avstå från arbete för att vårda barnet?

Frågorna är inte uttömmande utan det kan uppkomma fler. Det är också viktigt att tänka igenom vilka följdfrågor som kan behöva ställas.

Se vidare Domsnytt 2014:48.

Läkarutlåtande om att barnet är allvarligt sjukt

110 kap. 18 SFB

I fall som avses i 13 kap. 30 § ska barnets sjukdomstillstånd styrkas med ett läkarutlåtande om det inte hos Försäkringskassan redan finns tillräcklig utredning för att bedöma rätten till ersättning.

När barnet är allvarligt sjukt ska sjukdomstillståndet styrkas med ett läkarutlåtande om det inte hos Försäkringskassan redan finns tillräcklig utredning för att bedöma rätten till ersättning.

Det är bara en läkare som kan lämna ett sådant utlåtande. Läkare är en skyddad yrkestitel (4 kap. 5 § [2010:659] patientsäkerhetslagen). Det betyder att det bara är den som har läkarlegitimation eller särskilt förordnande eller som genomgår föreskriven praktisk tjänstgöring som får utöva yrket och använda titeln.

Om det sedan tidigare finns ett läkarutlåtande hos Försäkringskassan som styrker barnets vård- och tillsynsbehov, till exempel i ärende rörande vårdbidrag, behöver föräldern inte lämna in ytterligare utlåtande.

Beroende på vilken sjukdom barnet har och den behandling som det får, kan barnets sjukdomstillstånd förändras. Därför bör ett läkarutlåtande som regel inte gälla alltför lång tid. Det kan vara lämpligt att Försäkringskassan efter en viss tid bedömer om det behövs ett nytt läkarutlåtande eller inte. Hur lång tid ett läkarutlåtande ska kunna gälla måste bedömas i varje enskilt fall.

När barnet är yngre än 240 dagar eller när barnet är äldre än 240 dagar och föräldrapenning annars skulle ha betalats ut

En förälder har rätt till tillfällig föräldrapenning i samband med allvarligt sjukt barn. Det gäller även om barnet är yngre än 240 dagar eller om barnet är äldre än 240 dagar och föräldrapenning annars skulle ha betalats ut.

4.1.11 Tillfällig föräldrapenning i samband med att ett barn har avlidit

13 kap. 31 e § SFB

Föräldrar till ett barn som inte har fyllt 18 år har rätt till tillfällig föräldrapenning när de avstår från att utföra förvärvsarbete i samband med att barnet har avlidit.

Föräldrar som har mist ett barn har en särskild rätt till tillfällig föräldrapenning.

4.2 Barn som fyllt 12 men inte 16 år

Föräldrar till ett barn som fyllt 12 men inte 16 år kan få tillfällig föräldrapenning om barnet har ett särskilt behov av vård eller tillsyn. Ansökan ska gälla en sådan situation som kan ge rätt till förmånen. Tillfällig föräldrapenning kan också betalas ut för kontaktdagar om barnet omfattas av LSS. Tillfällig föräldrapenning kan dessutom betalas ut om barnet är allvarligt sjukt eller har avlidit.

4.2.1 När barnet har ett särskilt behov av vård eller tillsyn

13 kap. 22 § SFB

En förälder har rätt till tillfällig föräldrapenning för vård av ett barn som har fyllt 12 men inte 16 år om det är styrkt att barnet är i behov av särskild tillsyn eller vård på grund av

1. sjukdom i annat fall än som avses i 30 §,
2. utvecklingsstörning, eller
3. annat funktionshinder.

Föräldrar till barn mellan 12 och 16 år som på grund av sjukdom, utvecklingsstörning eller annan funktionsnedsättning behöver särskild tillsyn eller vård kan ha rätt till tillfällig föräldrapenning. Om barnet har ett sådant behov, ska Försäkringskassan pröva rätten till tillfällig föräldrapenning som om barnet inte fyllt 12 år, dvs. enligt de regler som beskrivs i avsnitt 4.1.1 till 4.1.7 ovan.

Behov av särskild vård eller tillsyn

110 kap. 18 § SFB

När det gäller tillfällig föräldrapenning enligt 13 kap. 22 § ska läkarutlåtande ges in för att styrka det särskilda vård- eller tillsynsbehovet.

4 § FKFS 2010:30

Ett läkarutlåtande enligt 110 kap. 18 § socialförsäkringsbalken kan vid enstaka läkarbesök lämnas genom att läkaren på läkarvårdskvitto eller intyg om sjukvård anger att förälders närvaro har varit nödvändig vid läkarbesöket.

Det särskilda vård- och tillsynsbehovet ska styrkas med ett läkarutlåtande. Det är bara en läkare som kan lämna ett sådant utlåtande. Läkare är en skyddad yrkestitel (4 kap. 5 § [2010:659] patientsäkerhetslagen). Det betyder att det bara är den som har läkarlegitimation eller särskilt förordnande eller som genomgår föreskriven praktisk tjänstgöring som får utöva

yrket och använda titeln. Enligt en dom från HFD ger lagtexten inte utrymme för att ersätta ett läkarutlåtande med ett intyg från en tandläkare (HFD 2016 ref. 42). Se vidare Domsnytt 2016:014.

Om det sedan tidigare finns ett läkarutlåtande hos Försäkringskassan som styrker barnets vård- och tillsynsbehov, till exempel i ett ärende om vårdbidrag, behöver föräldern inte lämna in ytterligare intyg.

Vid enstaka läkarbesök räcker det med att läkaren, på ett läkarvårdskvitto eller intyg om sjukvård, gör en anteckning om att förälderns närvaro vid läkarbesöket varit nödvändig.

Ett särskilt behov av vård eller tillsyn beror ofta på kända långvariga sjukdomar eller funktionsnedsättningar. Det kan också uppkomma när barn som i vanliga fall klarar sig själva drabbas av en allvarlig sjukdom eller ett funktionshinder och då behöver föräldrarnas stöd, hjälp och omsorg under en begränsad sjukperiod eller vid läkarbesök. (jfr. prop. 1984/85:78 s. 68)

Barn med kända långvariga sjukdomar eller funktionsnedsättningar

Barn med tidigare kända långvariga sjukdomar eller funktionsnedsättningar som kontinuerligt eller mera tillfälligt behöver hjälp eller tillsyn i sin dagliga tillvaro, kan vid tillkommande sjukdomstillstånd behöva ytterligare hjälp (prop. 1984/85:78 s. 67).

Förutsättningen för att tillfällig föräldrapenning ska kunna betalas ut är att barnets sjukdom eller funktionsnedsättning medför ett särskilt behov av hjälp och tillsyn i samband med att barnet akut insjuknat i en ny sjukdom eller akut försämrats i grundsjukdomen eller funktionsnedsättningen.

Barn som drabbas av allvarlig sjukdom eller funktionsnedsättning

När det gäller normalt utvecklade och friska barn är utgångspunkten att barn över 12 år kan klara sig själva utan tillsyn av föräldrarna vid tillfälliga sjukdomar som inte är av allvarlig art eller kräver någon speciell vård.

Men om barnet drabbas av en skada eller en sjukdom av den karaktären att barnet inte bör vistas ensamt hemma på grund av hälsoproblemets allvarliga art, kan barnet behöva tillsyn av föräldrarna (jfr prop. 1984/85:78 s. 68). Detta gäller till exempel om allmäntillståndet är mycket nedsatt till exempel på grund av hög feber (FÖD mål nr 40/88 och FÖD mål nr 1518/88). Då kan en förälder ha rätt till tillfällig föräldrapenning trots att barnet är över 12 år.

När det gäller bedömningen av rätten till ersättning i samband med läkarbesök, är barnets förmåga att klara sig utan föräldrarnas tillsyn och stöd under besöket avgörande. Det kan finnas flera omständigheter kring läkarbesöket att väga in. Det gäller bland annat läkarens behov av att få uppgifter från den som har ansvar för barnet, förälderns behov av att få uppgifter från läkaren och att diskutera eventuell behandling och medicinerings, resans längd och hur lång tid läkarbesöket tar. (FÖD mål nr 57/86)

4.2.2 Kontaktdagar enligt LSS

Tillfällig föräldrapenning kan betalas ut för kontaktdagar även när barnet har fyllt 12 men inte 16 år. Här gäller samma bestämmelse som för barn som inte fyllt 12 år. För en beskrivning av denna bestämmelse se avsnitt 4.1.8.

4.2.3 Förälder till ett allvarligt sjukt barn

Tillfällig föräldrapenning kan betalas ut när barnet är allvarligt sjukt och har fyllt 12 men inte 16 år. Här gäller samma bestämmelse som för barn som inte fyllt 12 år. För en beskrivning av denna bestämmelse se avsnitt 4.1.10.

4.2.4 När ett barn har avlidit

Tillfällig föräldrapenning kan betalas ut när barn avlidit i en ålder mellan 12 och 16 år. Här gäller samma bestämmelse som för barn som inte hunnit fylla 12 år. För en beskrivning av denna bestämmelse se avsnitt 4.1.11.

4.3 När barnet har fyllt 16 men inte 18 år

4.3.1 Barnet är sjukt eller smittat och omfattas av LSS

13 kap. 27 § SFB

En förälder till ett barn som omfattas av 1 § lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade har rätt till tillfällig föräldrapenning för vård av barnet från det att barnet fyllt 16 år till dess att det fyller 21 år. Rätt till tillfällig föräldrapenning föreligger dock endast om föräldern behöver avstå från förvärsarbete av skäl som anges i 16 § 1.

En förälder till ett barn över 16 år kan få tillfällig föräldrapenning om barnet omfattas av LSS och om föräldern behöver avstå från arbete på grund av att barnet är sjukt eller smittat. Med att barnet är sjukt menas att barnet får en ny sjukdom eller att grundtillståndet försämras. Denna avgränsning har till följd att det vårdbehov man har tagit hänsyn till vid exempelvis bedömningen av rätt till vårdbidrag, handikappersättning eller assistansersättning inte ersätts genom den tillfälliga föräldrapenningen (prop. 1992/93:159, s. 205).

När Försäkringskassan bedömer om ett barn tillhör personkretsen för LSS bör man i regel kunna utgå från den bedömning som kommunen eller landstinget har gjort. I de flesta fall har föräldrarna sökt någon insats enligt LSS redan innan de söker ersättning från Försäkringskassan. Men om föräldrarna inte har gjort det bör Försäkringskassan göra sin bedömning efter samråd med kommunen eller landstinget (prop. 1992/93:159 s. 204).

För ytterligare information om personkretsen se vägledning 2003:6 Assistansersättning.

Om barnet till exempel bor på ett gruppboende och i vanliga fall vårdas där, kan föräldern som regel inte anses behöva avstå från arbete för att vårda barnet när barnet blir sjukt. Då har föräldern alltså inte rätt till tillfällig föräldrapenning. Bedömningen av om föräldern behöver avstå från arbete måste ändå avgöras i varje enskilt fall. Ett exempel på en situation när föräldern kan ha rätt till tillfällig föräldrapenning är när barnet måste besöka en läkare på grund av sin nya sjukdom eller försämrade grundtillstånd.

Utlåtande om sjukdom eller smitta

Försäkringskassan får begära att föräldern visar ett särskilt utlåtande som styrker barnets sjukdom eller smitta, när det finns skäl till det. En beskrivning av de regler som gäller finns i avsnitt 4.1.1.

4.3.2 Förälder till ett allvarligt sjukt barn

Tillfällig föräldrapenning kan betalas ut när barnet är allvarligt sjukt och har fyllt 16 men inte 18 år. Här gäller samma bestämmelse som för barn som inte fyllt 12 år. För en beskrivning av denna bestämmelse se avsnitt 4.1.10.

4.3.3 När ett barn har avlidit

Tillfällig föräldrapenning kan betalas ut när barn avlidit i en ålder mellan 16 och 18 år. Här gäller samma bestämmelse som för barn som inte hunnit fylla 12 år. För en beskrivning av denna bestämmelse se avsnitt 4.1.11.

4.4 När barnet fyllt 18 men inte 21 år

4.4.1 Barnet är sjukt eller smittat och omfattas av LSS

En förälder till ett barn över 18 år kan bara få tillfällig föräldrapenning om barnet omfattas av LSS och om föräldern behöver avstå från arbete på grund av att barnet är sjukt eller smittat. För en beskrivning av den aktuella bestämmelsen se avsnitt 4.3.1.

För ytterligare information om personkretsen se vägledning 2003:6 Assistansersättning.

Utlåtande om sjukdom eller smitta

Försäkringskassan får begära att föräldern visar ett särskilt utlåtande som styrker barnets sjukdom eller smitta, när det finns skäl till det. En beskrivning av de regler som gäller finns i avsnitt 4.1.1.

4.5 När barnet har fyllt 21 år

4.5.1 Barnet är sjukt eller smittat, omfattas av LSS och går i gymnasiesärskola eller Rh-anpassad gymnasieskola

13 kap. 27 § SFB

En förälder till ett barn som omfattas av 1 § lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade har rätt till tillfällig föräldrapenning för vård av barnet från det att barnet fyllt 16 år till dess att det fyller 21 år.

Om barnet efter att ha fyllt 21 år går i sådan skola som avses i 15 kap. 36 § eller 18 kap. 8 § skollagen (2010:800) har föräldern rätt till tillfällig föräldrapenning för vård av barnet till och med vårterminen det år då barnet fyller 23 år.

Tillfällig föräldrapenning kan betalas ut för barn som fyllt 21 år. Förutsättningarna för det är att barnet omfattas av LSS och går i särskolans gymnasieutbildning eller går i en s.k. Rh-anpassad gymnasieutbildning. För dessa barn kan tillfällig föräldrapenning betalas ut fram till utgången av vårterminen det år barnet fyller 23 år.

Utlåtande om sjukdom eller smitta

Försäkringskassan får begära att föräldern visar ett särskilt utlåtande som styrker barnets sjukdom eller smitta, när det finns skäl till det. En beskrivning av de regler som gäller finns i avsnitt 4.1.1.

5 Rätten till tillfällig föräldrapenning när föräldern får annan förmån för samma tid

Detta kapitel handlar om när rätten till tillfällig föräldrapenning begränsas därför att vårdbidrag betalas ut för barnet eller därför att föräldern för samma tid har sjuklön, sjukpenning eller någon annan ersättning som motsvarar sjukpenning.

5.1 När vårdbidrag betalas ut för barnet

11 kap. 16 § SFB

Tillfällig föräldrapenning lämnas inte för sådant behov av vård eller tillsyn av ett barn som har grundat rätt till vårdbidrag.

Vårdbidrag är en ersättning som bland annat betalas ut för det utökade vård- och tillsynsarbete som föräldern till ett barn med funktionsnedsättning utför. Den tillfälliga föräldrapenningen ska täcka förälderns behov av ersättning när han eller hon behöver avstå från sitt förvärvsarbete i akuta vård-situationer. Tillfällig föräldrapenning och vårdbidrag har alltså delvis samma syfte.

Beslutet om vårdbidrag grundas på de omständigheter som är aktuella när beslutet fattas. Om det senare händer något som antingen inte har beaktats vid beslutet eller som man inte kunnat förutse, kan tillfällig föräldrapenning ändå bli aktuell. Det innebär att om barnet får en ny sjukdom, kan tillfällig föräldrapenning betalas ut för den vård och tillsyn som uppstår då. Det innebär också att tillfällig föräldrapenning kan betalas ut samtidigt som vårdbidrag vid läkarbesök som inte ingår i underlaget för vårdbidraget och vid akuta försämringstillstånd hos barnet (prop. 1984/85:78 s. 68 och 123).

När föräldern får vårdbidrag enbart för merkostnader, påverkas inte rätten till tillfällig föräldrapenning. Rätten till kontaktdagar för barn som hör till LSS personkrets påverkas inte heller av ett beslut om vårdbidrag.

När den ena föräldern har vårdbidrag, kan den andra föräldern ha rätt till tillfällig föräldrapenning i följande situationer:

- när föräldern följer med sitt barn till läkare när barnet har en allvarlig sjukdom
- när föräldern, som en del i behandlingen av sitt barn, behöver delta i läkarbesök eller behandling som ordinerats av läkare
- när föräldern behöver avstå från arbete för att vårda allvarligt sjukt barn.

(Försäkringskassans rättsliga ställningstagande [FKRS 2007:05])

Reglerna för vårdbidrag behandlas i vägledning 2012:1 Vårdbidrag.

5.2 När föräldern har sjuklön, sjukpenning eller annan ersättning som motsvarar sjukpenning

11 kap. 14 § SFB

Föräldrapenningsförmåner lämnas inte om en förälder för samma tid får någon av följande förmåner:

1. sjuklön eller sådan ersättning från Försäkringskassan som avses i 20 § lagen (1991:1047) om sjuklön,
2. sjukpenning, och
3. ersättning som motsvarar sjukpenning enligt annan författning eller på grund av regeringens beslut i ett särskilt fall.

Första stycket gäller även när föräldern får motsvarande förmån på grundval av utländsk lagstiftning.

Bestämmelsen innebär att föräldrapenningsförmåner inte betalas ut om en förälder t.ex. får sjuklön, sådan ersättning som Försäkringskassan kan betala ut vid tvist om sjuklön (s.k. sjuklönegaranti) eller ersättning som motsvarar sjukpenning i vissa fall. En ersättning som motsvarar sjukpenning är t.ex. sjukpenning enligt yrkesskadeförsäkringen eller motsvarande äldre författningar om statliga skadeersättningar.

5.3 Övriga situationer när rätten till tillfällig föräldrapenning begränsas

106 kap. 4 § SFB

Bestämmelserna i 12-14 §§ tillämpas även i fråga om graviditetspenning och tillfällig föräldrapenning.

106 kap. 12 § SFB

12 § Sjukpenning lämnas inte för tid när den försäkrade

1. fullgör någon annan tjänstgöring enligt lagen (1994:1809) om totalförsvarspåbud än grundutbildning som är längre än 60 dagar,
2. är intagen i sådant hem som avses i 12 § lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga med stöd av 3 § samma lag,
3. är häktad eller intagen i kriminalvårdsanstalt, eller
4. i annat fall än som anges i 2 eller 3 av någon annan orsak än sjukdom tagits om hand på det allmännas bekostnad.

När en förälder genomför någon annan tjänstgöring enligt lagen (1994:1809) om totalförsvarspåbud än grundutbildning som är längre än 60 dagar, har föräldern ingen rätt till tillfällig föräldrapenning.

Tillfällig föräldrapenning betalas inte heller för tid när en förälder är intagen i kriminalvårdsanstalt eller är häktad. Detsamma gäller när en förälder är intagen i ett särskilt ungdomshem, s.k. paragraf 12-hem på grund av sitt eget beteende (missbruk av beroendeframkallande medel, brottslig verksamhet eller något annat socialt nedbrytande beteende). Slutligen saknas rätt till tillfällig föräldrapenning när föräldern i annat fall vistas på en institution på det allmännas bekostnad och detta inte beror på sjukdom.

6 Tillfällig föräldrapenning till fler än en förälder

Detta kapitel handlar om rätten till tillfällig föräldrapenning till fler än en förälder för samma barn och tid.

6.1 När tillfällig föräldrapenning kan betalas ut till fler än en förälder för samma tid

11 kap. 10 § SFB

Föräldrapenningsförmåner får inte lämnas till båda föräldrarna för samma barn och tid i annat fall än som anges i 12 kap. 4 a, 6 och 7 §§ samt 13 kap. 10, 11, 13, 26 och 30 §§. För tillfällig föräldrapenning gäller även 13 kap. 3 §.

13 kap. 3 § SFB

Tillfällig föräldrapenning får förutom i de fall som anges i 11 kap. 10 § lämnas till båda föräldrarna för samma barn och tid:

1. om föräldrarna följer med sitt barn till läkare när barnet lider av allvarlig sjukdom, och
2. om föräldrarna, som en del i behandlingen av sitt barn, behöver delta i läkarbesök eller i behandling som ordinerats av läkare.

Huvudregeln är att föräldrapenningsförmåner inte kan betalas ut till båda föräldrarna för samma barn och tid. Från denna regel finns vissa undantag som gäller tillfällig föräldrapenning.

Dessa undantag är uttag av föräldrapenningsförmåner vid

- dagar vid barns födelse eller adoption
- kontaktdagar för barn som omfattas av LSS
- dagar vid allvarligt sjukt barn
- dagar för avlidet barn.

Detta innebär att två föräldrar antingen kan få hel ersättning för samma barn under samma tid utifrån samma lagparagraf i de fall som nämns ovan eller i kombination med en föräldrapenningsförmån enligt en annan paragraf. Vid avlidet barn kan fler än två personer som är föräldrar eller som likställs med föräldrar få tillfällig föräldrapenning samtidigt.

Två föräldrar kan få tillfällig föräldrapenning för samma barn och tid i följande situationer:

- om föräldrarna följer med sitt barn till läkare när barnet lider av en allvarlig sjukdom
- om föräldrarna som en del i behandlingen av barnet behöver delta i läkarbesök eller i någon behandling som ordinerats av läkare.

Motsvarande gäller när barnet vårdas på sjukhus (prop. 1984/85:78 s. 75).

6.2 Vad menas med samma tid?

Med samma tid menas just samma tid under dagen. Denna fråga har behandlats i ett mål i kammarrätten. I det aktuella ärendet arbetade pappan heltid 8 timmar per dag och hade avstått 4 timmar för att vårda barnet. Mamman hade halv sjukersättning och arbetade 20 timmar per vecka, fyra dagar x 5 timmar. Hon hade avstått 4 timmar vilket var mer än tre fjärdedelar av hennes arbetstid den aktuella dagen. Föräldrarna vårdade inte barnet samtidigt utan avlöste varandra. Kammarrätten fann inga hinder för att bevilja mamman tre fjärdedels tillfällig föräldrapenning i denna situation. (Kammarrätten i Göteborg mål nr 403-13, Domsnytt 2014:021).

Tillfällig föräldrapenning kan därför i vissa situationer betalas ut med mer än hel omfattning, för samma barn och dag, till två föräldrar när de behöver avstå från arbete samma dag för att vårda barnet under olika tider på dygnet.

7 Tillfällig föräldrapenning till någon annan än en förälder

Detta kapitel handlar om när tillfällig föräldrapenning kan betalas ut till någon annan än en förälder eller likställd förälder.

Detta kan bland annat ske i samband med ett barns födelse eller adoption. Det kan också bli aktuellt efter överlåtelse, medgivande och utvidgad rätt till tillfällig föräldrapenning.

7.1 Överlåtelse av rätten till tillfällig föräldrapenning

13 kap. 8 § SFB

En förälder får överlåta rätt till tillfällig föräldrapenning för vård av ett barn till någon som är försäkrad för tillfällig föräldrapenning och som i stället för föräldern avstår från förvärvsarbete för vård av barnet. Sådan överlåtelse får göras i följande fall:

1. i samband med sjukdom eller smitta hos barnet, och
2. i samband med sjukdom eller smitta hos barnets ordinarie vårdare, när det gäller barn som avses i 16-19, 22 och 26 §§.

När en förälder i och för sig skulle kunna vårda sitt sjuka barn men i stället väljer att arbeta, kan han eller hon överlåta rätten till tillfällig föräldrapenning till någon annan. Rätten kan även överlåtas när barnets ordinarie vårdare är sjuk eller smittad och barnet inte har fyllt 12 år. Motsvarande gäller barn som omfattas av den tillfälliga föräldrapenningen men inte fyllt 16 år.

Möjligheten att överlåta rätt till tillfällig föräldrapenning gäller alla föräldrar och personer som likställs med föräldrar.

Följande förutsättningar måste vara uppfyllda:

- den andra personen ska vara försäkrad för arbetsbaserade förmåner och avstå från arbete för att vårda barnet
- föräldern ska vara försäkrad för arbetsbaserade förmåner
- föräldern ska ha ett arbete som han eller hon hade behövt avstå från för att själv kunna vårda barnet. Om föräldern är arbetslös krävs att han eller hon skulle ha gått miste om ersättning från a-kassa för att själv kunna vårda barnet. Om en förälder har aktivitetsstöd krävs att han eller hon inte skulle kunna delta i sitt arbetsmarknadspolitiska program för att kunna vårda barnet själv.

För att få överlåta sin rätt till tillfällig föräldrapenning ska föräldern försäkra att han eller hon hade behövt avstå från sitt arbete för att vårda barnet under de aktuella dagarna, om inte den andra personen som accepterat överlåtelsen hade avstått från arbete för att vårda barnet. Vidare bör föräldern försäkra att överlåtelsen gäller just denna person. Den andra personen bör i sin tur försäkra att han eller hon avstått från sitt arbete under de aktuella dagarna. (prop. 1993/94:220 s. 54 och 76)

Den person som rätten överlåts till måste alltså själv ha rätt till tillfällig föräldrapenning. Rätten ska bedömas helt utifrån hans eller hennes förhållanden. Personen kan därför få ersättning för den tid under dagen som han eller hon behöver avstå från sitt arbete. (jfr prop. 1993/94:220 s. 54 och 76)

Exempel

Vladimir och Katinka är föräldrar till Max som är 3 år. Vladimir arbetar halvtid (förmiddagar), och Max är på förskola när han arbetar. Katinka arbetar heltid.

Vladimir blir sjuk och vårdas på sjukhus. Katinka lämnar sonen på förskolan på morgonen och tar ledigt på eftermiddagarna. Hon får tillfällig föräldrapenning för halva dagar. Efter en tid bestämmer hon sig för att överlåta sin rätt till tillfällig föräldrapenning till sin mor, som i stället för Katinka avstår från sitt arbete för att ta hand om Max. Hon arbetar deltid och hennes arbetstid är förlagd till eftermiddagar mellan kl. 12.00 och kl. 16.00. Hon behöver avstå helt från arbete och hon har därmed rätt till hel tillfällig föräldrapenning.

Exempel

Love och Mia har två barn som är 4 och 6 år gamla. Föräldrarna åker på semester och lämnar barnen till farmor Stina. Hon lämnar och hämtar på förskola. Stina arbetar heltid. Det ena barnet blir sjukt och Stina måste stanna hemma från arbete för att vårda barnet. Eftersom föräldrarna har semester och därmed ingen rätt till tillfällig föräldrapenning finns inte heller någon rätt att överlåta. Stina kan därför inte få tillfällig föräldrapenning.

Exempel

Hanna och Eva har två barn som är 3 och 5 år gamla. Deras 5-åring är allvarligt sjuk och vårdas på sjukhus. Båda föräldrarna är med på sjukhuset och de får tillfällig föräldrapenning. Det yngre barnet bor hos morfar under tiden. Han lämnar och hämtar barnet på förskolan. Morfar arbetar. När 3-åringen blir sjuk måste morfar vara hemma och vårda barnet. Han begär överlåtelse av tillfällig föräldrapenning.

Båda föräldrarna får tillfällig föräldrapenning för det allvarligt sjuka barnet. Det finns ingen rätt att överlåta i denna situation. Morfar har därför ingen rätt till ersättning.

7.2 Beslut om rätt till tillfällig föräldrapenning efter medgivande av förälder

13 kap. 9 § SFB

Försäkringskassan får, efter medgivande av en förälder, besluta att en annan person som är försäkrad för tillfällig föräldrapenning och som i stället för föräldern avstår från förvärvsarbete ska få rätt till tillfällig föräldrapenning i de fall som anges i 8 §.

När en förälder är sjuk eller smittad och därför inte kan vårda barnet men annars skulle ha haft rätt till tillfällig föräldrapenning, kan Försäkringskassan efter medgivande från föräldern besluta att ge en annan försäkrad rätt till tillfällig föräldrapenning. Detta gäller när barnet är under 12 år (i vissa fall 16 år). Beslutet kan bara gälla sådan tid där föräldern får sjukpenning, sjuklön, smittbärapenning eller annan ersättning som motsvarar sjukpenning. Rätten till tillfällig föräldrapenning efter medgivande gäller även när båda föräldrarna samtidigt är sjuka eller smittade och därför inte kan arbeta eller vårda barnet.

Följande förutsättningar måste alltså vara uppfyllda:

- den andra personen är försäkrad för arbetsbaserade förmåner och avstår från förvärvsarbete för att vårda barnet
- barnet eller barnets ordinarie vårdare är sjuk eller smittad
- föräldern kan inte vårda sitt barn på grund av att han eller hon är sjuk eller smittad och får inte tillfällig föräldrapenning endast av det skälet att han eller hon för samma tid (här avses samma tid på dygnet och inte samma dag) får sjukpenning, sjuklön, ersättning från Försäkringskassan vid tvist om sjuklön eller ersättning som motsvarar sjukpenning enligt annan författning eller på grund av regeringens beslut i ett särskilt fall
- föräldern skulle ha förvärvsarbetat om hon eller han inte varit sjuk (prop. 2000/01:44 s. 44) eller är arbetslös och skulle ha gått miste om a-kassa.

För att medgivande ska kunna bli aktuellt krävs alltså att medgivandet gäller tid när föräldern inte kan vårda barnet på grund av att föräldern själv är sjuk eller smittad, och för detta får sjukpenning eller annan liknande ersättning. Det är alltså endast den tiden som tillfällig föräldrapenning kan betalas ut.

Medgivande kan vara aktuellt även om det finns en annan förälder som i praktiken skulle kunna avstå från arbete och vårda barnet. Det är alltså ingen förutsättning för medgivande att det är uteslutet att överlåta rätten till tillfällig föräldrapenning.

Exempel

Anna som är ensamstående arbetar halvtid (förmiddagar). Hon har en dotter som är fem år som vistas hos en dagmamma under tiden som Anna arbetar. Anna blir sjuk och vårdas på sjukhus.

Hon får sjukpenning under sjukperioden. Dagmamman blir också sjuk och kan inte ta emot några barn. Anna ber sin syster att komma och hjälpa henne att ta hand om dottern. Systemen ansöker om tillfällig föräldrapenning och berättar att hon är tvungen att avstå från sitt heltidsarbete.

Försäkringskassan beslutar att betala ut tillfällig föräldrapenning för halva dagar (under förmiddagarna på grund av ordinarie vårdnadshavares sjukdom). Under eftermiddagen när Anna normalt är ledig från arbetet har systemen inte rätt till tillfällig föräldrapenning, eftersom villkoret att föräldern skulle ha arbetat om hon inte blivit sjuk inte är uppfyllt.

7.2.1 Utlåtande om sjukdom eller smitta

Försäkringskassan får begära att föräldern visar ett särskilt utlåtande som styrker att han eller hon är sjuk eller smittad, när det finns skäl för det. En beskrivning av de regler som gäller finns i avsnitt 4.1.1. Om Försäkringskassan redan har ett sådant utlåtande eftersom föräldern får sjukpenning, behöver föräldern inte lämna något ytterligare läkarutlåtande.

7.3 Utvidgad rätt till tillfällig föräldrapenning

13 kap. 31 a § SFB

Försäkringskassan får besluta att en annan person som är försäkrad för tillfällig föräldrapenning och som avstår från förvärvsarbete ska få rätt till tillfällig föräldrapenning för att i stället för föräldern vårda ett barn som inte har fyllt tre år. Som villkor för detta gäller

1. att föräldern på grund av egen sjukdom eller smitta inte kan vårda barnet,
2. att föräldern enligt 12 kap. 14-16 §§ har rätt att själv uppbära föräldrapenningen eller skulle ha haft rätt att själv uppbära föräldrapenningen, och
3. att föräldern inte bor tillsammans med någon som kan beviljas tillfällig föräldrapenning med stöd av bestämmelserna i 11 kap. 4 § 1 eller 2 eller med stöd av bestämmelserna i 11 kap. 5 § första stycket 1.

13 kap. 31 b § SFB

Vid adoption lämnas tillfällig föräldrapenning enligt 31 a § längst till dess barnet har fyllt fem år.

13 kap. 31 c § SFB

Tillfällig föräldrapenning enligt 31 a § får inte lämnas till den som på annan grund kan få föräldrapenning eller tillfällig föräldrapenning för vård av barnet.

När en förälder är sjuk eller smittad och därför inte kan vårda barnet, kan Försäkringskassan i vissa fall besluta om utvidgad rätt till tillfällig föräldrapenning. Det finns då inget krav på att föräldern ska ha haft rätt till tillfällig föräldrapenning och inte heller på att föräldern ska ha fått sjukpenning, sjuklön, smittbärrapenning eller annan ersättning som motsvarar sjukpenning för samma tid.

Den som får utvidgad tillfällig föräldrapenning ska avstå från arbete. Det är möjligt för fler personer att dela på vården av barnet genom att ta ut utvidgad tillfällig föräldrapenning vid olika tidpunkter på dagen eller under olika dagar.

Utvidgad rätt till tillfällig föräldrapenning förutsätter följande:

- att barnet inte fyllt tre år
- att föräldern är sjuk eller smittad och därför inte kan vårda barnet
- att föräldern själv har rätt till eller skulle ha haft rätt till samtliga föräldrapenningdagar för barnet
- att föräldern inte bor tillsammans med någon som kan beviljas tillfällig föräldrapenning för barnet
- att den som ska få tillfällig föräldrapenning inte kan få föräldrapenning eller tillfällig föräldrapenning på någon annan grund.

7.3.1 Barnet har inte fyllt tre år (eller det har inte gått tre år sedan adoption)

Utvidgad tillfällig föräldrapenning kan betalas ut för ett barn som inte har fyllt tre år.

För adoptivbarn jämföras tidpunkten när föräldern fick barnet i sin vård med tidpunkten för barnets födelse. Det innebär att utvidgad tillfällig föräldrapenning för adoptivbarn kan betalas ut från den dag föräldern fick barnet i sin vård och tre år framåt. Det finns dock en övre åldersgräns som innebär att utvidgad tillfällig föräldrapenning inte kan betalas ut för vård av ett adopterat barn som fyllt fem år.

7.3.2 Föräldern är sjuk eller smittad

För att någon ska få rätt till utvidgad tillfällig föräldrapenning ska föräldern vara så sjuk att han eller hon inte kan vårda barnet. Det krävs inte att föräldern får sjukpenning. Ett sådant krav skulle undanta de föräldrar som redan har en utsatt situation i samhället, dvs. de som inte har några inkomster som ger rätt till sjukpenning. (Prop. 2008/09:194, s. 26 f.)

Utlåtande om sjukdom eller smitta

Försäkringskassan får begära att barnets förälder visar ett särskilt utlåtande som styrker att han eller hon är sjuk eller smittad, när det finns skäl till det. En beskrivning av reglerna finns i avsnitt 4.1.1. Om Försäkringskassan redan har ett sådant utlåtande eftersom föräldern får sjukpenning, behöver föräldern inte lämna något ytterligare läkarutlåtande.

7.3.3 Föräldern själv har rätt till eller skulle ha haft rätt till samtliga föräldrapenningdagar för barnet

För att någon ska kunna få utvidgad rätt till tillfällig föräldrapenning krävs att den förälder som är sjuk eller smittad och därför inte kan vårda barnet själv har rätt till eller skulle ha haft rätt till samtliga föräldrapenningdagar. Det spelar alltså ingen roll om föräldern rent faktiskt har föräldrapenningdagar kvar att ta ut.

Utvidgad rätt till tillfällig föräldrapenning kan bli aktuell

- när den förälder som är sjuk eller smittad har ensam vårdnad om ett barn
- när föräldrarna har gemensam vårdnad men endast den förälder som är sjuk eller smittad är försäkrad för föräldrapenning
- när föräldrarna har gemensam vårdnad men den andra föräldern på grund av sjukdom eller funktionsnedsättning varaktigt saknar förmåga att vårda barnet.

7.3.4 Föräldern bor inte tillsammans med någon som kan beviljas tillfällig föräldrapenning för barnet

För att någon ska kunna få utvidgad rätt till tillfällig föräldrapenning krävs också att den förälder som är sjuk eller smittad inte bor tillsammans med någon som kan ha rätt till tillfällig föräldrapenning för barnet.

Utvidgad rätt är alltså utesluten om föräldern har en sambo som kan ha rätt till tillfällig föräldrapenning och alltså uppfyller de grundläggande förutsättningarna som beskrivs i kapitel 2. Om sambon inte uppfyller dessa förutsättningar kan utvidgad rätt till tillfällig föräldrapenning bli aktuell.

7.3.5 Den som ska få utvidgad rätt till tillfällig föräldrapenning kan inte få föräldrapenning eller tillfällig föräldrapenning på annan grund

Tillfällig föräldrapenning, med stöd av bestämmelserna om utvidgad rätt, får inte lämnas till någon som kan få föräldrapenning eller tillfällig föräldrapenning för vård av barnet på någon annan grund.

Vem som har rätt till föräldrapenning beskrivs i vägledning 2002:1 Föräldrapenning. Observera att en förälder eller likställd förälder också kan ha rätt till föräldrapenning genom ett avstående. Den som har rätt till föräldrapenning efter avstående kan alltså inte heller få rätt till tillfällig föräldrapenning enligt bestämmelserna om utvidgad rätt.

En person som kan få tillfällig föräldrapenning enligt någon annan av de grunder som beskrivs i kapitel 4 kan alltså inte få utvidgad tillfällig föräldrapenning.

7.3.6 Exempel på bedömningar av rätten till utvidgad tillfällig föräldrapenning

Nedan följer ett antal exempel på bedömningar av rätten till utvidgad tillfällig föräldrapenning.

Exempel

Samira bor ensam med sin son Hamid som är två månader. Samira är ensam vårdnadshavare. När Samira är föräldraledig blir hon sjuk och vårdas på sjukhus.

Mormor Hiba begär tillfällig föräldrapenning när hon är hemma från sitt arbete för att ta hand om Hamid.

Vid bedömningen kan konstateras att Hamid är under tre år och att Samira är sjuk och inlagd på sjukhus. Vidare gäller att Samira är ensam vårdnadshavare för Hamid. Det finns inte heller några uppgifter om att Samira bor med någon som skulle kunna ha rätt till tillfällig föräldrapenning. Mormor Hiba kan varken få föräldrapenning eller tillfällig föräldrapenning på annan grund. Försäkringskassan beslutar därför att Hiba har rätt till utvidgad tillfällig föräldrapenning.

Exempel

Anders och Birgitta har gemensam vårdnad om Oskar 1 år. Anders är föräldraledig. Birgitta arbetar som pilot för ett norskt flygbolag och är stationerad i Oslo.

Anders blir sjuk i influensa med hög feber och klarar inte av att ta hand om Oskar. Birgitta arbetar och befinner sig i USA när Anders insjuknar. Anders bror Niklas stannar därför hemma från sitt arbete och tar hand om Oskar under tiden som Anders är sjuk.

Anders och Birgitta har visserligen gemensam vårdnad om Oskar, men eftersom Birgitta inte är försäkrad för tillfällig föräldrapenning kan Niklas få utvidgad tillfällig föräldrapenning. Om Birgitta varit försäkrad för tillfällig föräldrapenning skulle hon kunnat överlåta sin rätt till tillfällig föräldrapenning till Niklas.

Exempel

Martin är föräldraledig med Lukas som är sju månader. Han är ensam vårdnadshavare. Martin bor tillsammans med Mia som inte är förälder till Lukas. Martin blir sjuk och Mia är hemma från sitt arbete för att ta hand om Lukas.

Mia kan inte få tillfällig föräldrapenning på grund av ordinarie vårdares sjukdom eftersom Lukas är under 240 dagar. Hon kan inte heller få föräldrapenning för Lukas. Det beror på att hon inte är förälder till Lukas och Martin då inte kan avstå föräldrapenningdagar.

Mia har alltså rätt till utvidgad tillfällig föräldrapenning.

Om Martin skulle bli sjuk under en längre tid och Lukas är 240 dagar eller äldre, så ska Mia i stället få vanlig tillfällig föräldrapenning. Detsamma gäller om Lukas också skulle ha varit sjuk och då vårdats på sjukhus eller fått motsvarande vård i hemmet.

Exempel

Elin och Kjell har en ettårig dotter som heter Carina. Elin är ensam vårdnadshavare och bor inte tillsammans med Kjell.

Elin, som är föräldraledig, blir så sjuk att hon inte kan vårda Carina. Kjell vänder sig till Försäkringskassan och frågar om han kan få någon ersättning för att vårda sin dotter.

I denna situation finns flera möjligheter till ersättning från föräldraförsäkringen. Dels kan Elin avstå dagar med föräldrapenning till Kjell och dels kan Kjell få vanlig tillfällig föräldrapenning på grund av ordinarie vårdares sjukdom. Kjell kan även överlåta sin rätt till tillfällig föräldrapenning till en annan försäkrad. Däremot har Kjell inte rätt till utvidgad tillfällig föräldrapenning, eftersom han kan få föräldrapenning eller tillfällig föräldrapenning på annan grund.

Om det i stället hade varit morfar Carl som begärt tillfällig föräldrapenning för att vårda sitt barnbarn så skulle han ha fått utvidgad tillfällig föräldrapenning. Det beror på att Carl inte har rätt att få dagar med föräldrapenning avstådda till sig och inte heller kan få tillfällig föräldrapenning på någon annan grund.

Exemplet visar att Försäkringskassan i en sådan situation inte behöver utreda om Carl skulle kunna få rätten till tillfällig föräldrapenning överlåten till sig. Det följer av att den sjuka föräldern är ensam vårdnadshavare och inte heller bor tillsammans med någon som skulle kunna få föräldrapenning eller tillfällig föräldrapenning på annan grund.

7.4 Vid barns födelse eller adoption

13 kap. 11 § SFB

I följande fall får Försäkringskassan besluta att en annan person som är försäkrad för tillfällig föräldrapenning och som i stället för en far eller mor avstår från sitt förvärvsarbete i samband med ett barns födelse ska ha rätt till tillfällig föräldrapenning för ändamål som anges i 10 §:

1. Barnet har inte någon far som har rätt till tillfällig föräldrapenning.
2. Barnets mor är avliden.
3. Barnets far avstår från sin rätt till tillfällig föräldrapenning enligt 10 § och det skulle vara oskäligt att inte låta honom avstå.
4. Barnets far kan inte utnyttja sin rätt till tillfällig föräldrapenning enligt 10 §.
5. Barnets far kommer sannolikt inte att utnyttja sin rätt enligt 10 § på grund av kontaktförbud enligt lagen (1988:688) om kontaktförbud eller liknande eller på grund av andra särskilda omständigheter.

13 kap. 13 § SFB

Vid adoption eller när två personer enligt 6 kap. 10 a § föräldrabalken har förordnats att gemensamt utöva vårdnaden om ett barn gäller följande:

2. Det som i 11 § föreskrivs om en far eller mor ska i stället gälla adoptivföräldrarna eller de särskilt förordnade vårdnadshavarna.

Försäkringskassan kan besluta att en annan försäkrad än en förälder, adoptivföräldrar eller särskilt förordnad vårdnadshavare som avstår från arbete ska få rätt till tillfällig föräldrapenning i samband med barns födelse. Det som sägs i det följande om föräldrarna gäller även adoptivföräldrarna eller de särskilt förordnade vårdnadshavarna när inget annat anges. Orden mor och far i lagtexten har ändrats till föräldern, eftersom lagstiftningen är könsneutral. Med den andra föräldern menas den som inte fött barnet.

En annan försäkrad än föräldrarna kan få tillfällig föräldrapenning i dessa situationer:

- om det inte finns någon biologisk förälder eller adoptivförälder som har rätt till tillfällig föräldrapenning
- om föräldern som fött barnet är avliden
- om den andra föräldern avstår från sin rätt till tillfällig föräldrapenning i samband med barns födelse och det skulle vara oskäligt att inte låta honom eller henne avstå
- om den andra föräldern inte kan använda sin rätt till tillfällig föräldrapenning i samband med barns födelse
- om den andra föräldern sannolikt inte kommer att använda sin rätt till tillfällig föräldrapenning på grund av
 - kontaktförbud enligt lagen (1988:688) om kontaktförbud eller liknande
 - andra särskilda omständigheter.

Det finns inte något hinder för att flera försäkrade delar på dagarna. Detta gäller för samtliga ovan beskrivna punkter.

7.4.1 Det finns ingen annan biologisk förälder eller adoptivförälder som har rätt till tillfällig föräldrapenning

När det inte finns någon annan biologisk förälder eller adoptivförälder som har rätt till tillfällig föräldrapenning, kan en annan försäkrad ha rätt till tillfällig föräldrapenning i samband med barns födelse eller adoption. Det gäller både situationen när det finns en sådan men den föräldern saknar rätt till tillfällig föräldrapenning och när det inte finns någon annan biologisk förälder eller adoptivförälder exempelvis pga. att pappan är okänd eller avliden, att faderskapet inte är fastställt eller att mamman adopterat själv eller skaffat barn på egen hand genom insemination.

Att föräldern saknar rätt till tillfällig föräldrapenning kan till exempel bero på att han eller hon inte har någon SGI.

Exempel

Susanne väntar barn med Emil. De är inte gifta med varandra. Susanne önskar ha sin vän Erika med under förlossningen. Hon frågar Försäkringskassan om det är möjligt för Erika att få tillfällig föräldrapenning i samband med barns födelse. Eftersom faderskapet inte är fastställt beslutar Försäkringskassan att Erika har rätt till ersättning.

Exempel

Anneli föder barn den 1 december 2016. Anneli blev gravid genom insemination och är ensam förälder till barnet. Som stöd vid förlossningen har hon haft sin mamma som också hjälpt henne i hemmet den första veckan. Eftersom mamman inte kunde vara ledig från sitt arbete

längre än fem dagar tog Annelis pappa ledigt från arbetet resterande dagar.

Försäkringskassan beslutar att bevilja ersättning för fem dagar var till barnets mormor och morfar.

7.4.2 Den som fött barnet är avliden

När den som fött barnet är avliden och den andra föräldern vårdar barnet, kan en annan försäkrad få rätt till tillfällig föräldrapenning.

Exempel

I samband med en trafikolycka skadas en gravid kvinna så svårt att hon avlider. Barnet kan dock räddas och pappan får hjälp den första tiden av sin syster som tar ledigt från sitt arbete under tio arbetsdagar. Försäkringskassan kan betala tillfällig föräldrapenning till systemen.

7.4.3 Den andra föräldern avstår från sin rätt till tillfällig föräldrapenning i samband med barns födelse och det skulle vara oskäligt att inte låta honom eller henne avstå

Den andra föräldern kan avstå från sin rätt till tillfällig föräldrapenning om det skulle vara oskäligt att inte låta honom eller henne avstå. Exempel på situationer när det skulle vara oskäligt är när föräldrarna inte har någon kontakt med varandra eller inte har för avsikt att leva tillsammans. (jfr prop. 2000/01:44 s. 30 och 43) På samma sätt har en ensam förälder som adopterat barn möjlighet att avstå sin rätt till tillfällig föräldrapenning (prop. 2002/03:2 s. 53).

7.4.4 Den andra föräldern kan inte utnyttja sin rätt till tillfällig föräldrapenning

När den andra föräldern till exempel vårdas på sjukhus med små utsikter att kunna använda sin rätt till sina dagar inom tidsramen 60 dagar, kan en annan försäkrad ha rätt till tillfällig föräldrapenning. I dessa fall krävs inte något avstående (Socialförsäkringsutskottens betänkande 2000/01: SfU 10 Föräldraförsäkring och föräldraledighet, s. 17).

Exempel

Radika och Khaled väntar barn. Strax före förlossningen råkar Khaled ut för en trafikolycka som kommer att medföra sjukhusvård för flera månader framåt. Radika vill att hennes syster som heltidsarbetar ska få ta ut tillfällig föräldrapenning i samband med hennes förlossning och även sedan som hjälp i hemmet.

Försäkringskassan konstaterar att Khaled inte kommer att kunna använda sin rätt till tillfällig föräldrapenning. Försäkringskassan

beslutar därför att Radikas syster får tillfällig föräldrapenning under högst 10 dagar.

7.4.5 Den andra föräldern kommer sannolikt inte att använda sin rätt till dagar på grund av kontaktförbud eller liknande, eller andra särskilda omständigheter

När det är sannolikt att den andra föräldern inte kommer att använda sin rätt till dagarna, kan en annan försäkrad ha rätt till tillfällig föräldrapenning. En sådan situation är när den andra föräldern har kontaktförbud (tidigare besöksförbud). En annan situation kan vara att han eller hon är intagen på kriminalvårdsanstalt utan eller med begränsad möjlighet till permission. I dessa fall krävs inte något avstående (Socialförsäkringsutskottets betänkande 2000/01: SfU 10 Föräldraförsäkring och föräldraledighet, s. 17).

Den andra föräldern kan kräva sin rätt

Något avstående krävs inte om den andra föräldern inte kan använda sin rätt till tillfällig föräldrapenning. Eftersom det inte krävs ett formellt avstående kommer den andra förälderns rätt till de tio dagarna att finnas kvar, även om det inte är troligt att hon eller han skulle använda dem. Om den andra föräldern inte själv har avstått sin rätt och sedan kräver sin rätt till tillfällig föräldrapenning, kan Försäkringskassan inte neka honom eller henne den rätten. Det förutsätter dock att han eller hon i övrigt uppfyller kraven för rätt till tillfällig föräldrapenning. Den andra förälderns möjlighet att få tillfällig föräldrapenning finns alltså kvar, även om en annan försäkrad tidigare tagit ut dagarna. Det innebär att fler än tio dagar kan betalas ut i en sådan situation (Socialförsäkringsutskottets betänkande 2000/01: SfU 10 s.17).

Exempel

Marja föder barn den 1 juli 2016. Barnets pappa är intagen på kriminalvårdsanstalt. Marja vill att hennes mamma som är förvärvsarbetande ska få tillfällig föräldrapenning i samband med barns födelse. Försäkringskassan bedömer att pappan inte kan använda dagarna. Försäkringskassan beslutar att bevilja Marjas mamma tillfällig föräldrapenning dels för den 1 juli då hon är med vid förlossningen, dels för ytterligare nio arbetsdagar då hon hjälper Marja i hemmet.

Pappan blir dock frigiven redan den 15 augusti 2016, och han gör då anspråk på dagar i samband med barns födelse.

Han kan få ersättning för tio dagar men längst till och med 60:e dagen räknat från när barnet kom hem, om han i övrigt uppfyller villkoren för att ha rätt till dagar i samband med barns födelse.

8 Ersättningstiden och den tillfälliga föräldrapenningens storlek

I detta kapitel beskrivs de regler som gäller ersättningstiden för den tillfälliga föräldrapenningen vid olika situationer samt ersättningens storlek.

8.1 Antal dagar med tillfällig föräldrapenning

8.1.1 Barn under 16 år

13 kap. 21 § SFB

Tillfällig föräldrapenning enligt 16–20 §§ lämnas under sammanlagt högst 60 dagar för varje barn och år.

Om föräldern behöver avstå från förvärvsarbete av skäl som anges i 16 § 1, 3 eller 4 eller 20 § lämnas tillfällig föräldrapenning under ytterligare högst 60 dagar för varje barn och år.

13 kap. 25 § SFB

Tillfällig föräldrapenning enligt 22 § lämnas under högst 60 dagar för varje barn och år.

Om föräldern behöver avstå från förvärvsarbete av skäl som anges i 16 § 1, 3 eller 4 eller 20 § lämnas tillfällig föräldrapenning under ytterligare högst 60 dagar för varje barn och år. Tillfällig föräldrapenning enligt 27 § lämnas under högst 60 dagar för varje barn och år.

För barn som inte fyllt 16 år kan tillfällig föräldrapenning tas ut under högst 60 dagar per barn och kalenderår. När de 60 dagarna är uttagna kan ersättning betalas ut under ytterligare högst 60 dagar per barn och kalenderår, dock inte i samband med ordinarie vårdares sjukdom eller smitta.

Det är inte möjligt att föra över dagar med rätt till ersättning från ett barn till ett annat inom familjen.

Exempel

Kim och Robin har ett barn som heter Ludvig och är 2 år. Kim arbetar halvtid och då är Ludvig på förskola. Under kalenderåret har Ludvig haft återkommande infektioner och 60 dagar med tillfällig föräldrapenning är uttagna. Då blir Kim sjuk. Robin begär tillfällig föräldrapenning för att kunna lämna och hämta Ludvig på förskolan och för att ta hand om honom på eftermiddagarna. Robin har ingen rätt till tillfällig föräldrapenning. Det beror på att 60 dagar redan är uttagna

under kalenderåret. Då kan ingen ytterligare tillfällig föräldrapenning betalas ut eftersom anledningen är ordinarie vårdares sjukdom.

8.1.2 Barn som är 16 år och äldre

13 kap. 29 § SFB

Tillfällig föräldrapenning enligt 27 § lämnas under högst 60 dagar för varje barn och år.

Om föräldern behöver avstå från förvärvsarbete av skäl som anges i 16 § 1, 3 eller 4 eller 20 § lämnas tillfällig föräldrapenning under ytterligare högst 60 dagar för varje barn och år.

För barn som fyllt 16 år och som omfattas av reglerna om tillfällig föräldrapenning kan ersättning betalas ut under högst 120 dagar per barn och år.

8.1.3 Allvarligt sjukt barn

13 kap. 31 § SFB

Tillfällig föräldrapenning enligt 30 § lämnas under ett obegränsat antal dagar.

För ett allvarligt sjukt barn som inte har fyllt 18 år kan tillfällig föräldrapenning betalas ut under ett obegränsat antal dagar.

8.1.4 Utvidgad tillfällig föräldrapenning

13 kap. 31 d § SFB

Tillfällig föräldrapenning enligt 31 a § lämnas under högst 120 dagar för varje barn och år.

Utvidgad tillfällig föräldrapenning kan betalas ut under 120 dagar per barn och år. Dessa dagar räknas inte av från dagarna med vanlig tillfällig föräldrapenning.

8.1.5 Dagar vid avlidet barn

13 kap. 31 f § SFB

Tillfällig föräldrapenning enligt 31 e § lämnas under högst 10 dagar per förälder och barn. Förmånen lämnas tidigast från och med dagen efter den då barnet har avlidit och senast för den dag som infaller 90 dagar efter den dag då barnet har avlidit.

Tillfällig föräldrapenning i samband med att ett barn har avlidit kan betalas ut under tio dagar per förälder och barn. Dagarna får tas ut tidigast från och med dagen efter den dag då barnet avled och senast den 90:e dagen efter den dag som barnet avled.

8.1.6 Tillfällig föräldrapenning i samband med barns födelse eller adoption

13 kap. 14 § SFB

Tillfällig föräldrapenning enligt 10–13 §§ lämnas under högst tio dagar per barn, dock inte för tid efter sextionde dagen efter barnets hemkomst efter förlossningen. Vid adoption räknas tiden från den tidpunkt föräldrarna fått barnet i sin vård.

Är det fråga om tillfällig föräldrapenning enligt 11 § eller 13 § 2, ska dock avräkning ske för dagar med tillfällig föräldrapenning som en förälder kan ha fått med stöd av 10 § och 13 § 1.

13 kap. 15 § SFB

Vid adoption och för särskilt förordnade vårdnadshavare fördelas de dagar som anges i 14 § med hälften till vardera föräldern eller vårdnadshavaren om de inte kommer överens om annat.

Om det finns endast en adoptivförälder eller särskilt förordnad vårdnadshavare med rätt till ersättning, har den föräldern eller vårdnadshavaren ensam rätt till alla dagar som anges i 14 §.

Den andra föräldern eller en annan försäkrad som i stället för honom eller henne beviljas rätt till ersättning i samband med barns födelse, har rätt till ersättning under tio dagar. Vid flerbarnsfödelse finns det rätt till ersättning för tio dagar per barn.

När två personer adopterar ett barn som är under 10 år eller utses att gemensamt utöva vårdnaden om ett barn, har föräldrarna rätt till fem dagar vardera per barn om de inte kommer överens om annat. Anledningen till att föräldrarna har rätt till hälften av dagarna vardera är att ersättningsrätten ska vara könsneutral (prop. 2002/03:2 Vissa socialförsäkringsfrågor, s. 53). Om

fler än ett barn adopteras vid samma tillfälle har adoptivföräldrarna rätt till ersättning för sammanlagt tio dagar per barn.

Om det bara finns en adoptivförälder eller en särskilt förordnad vårdnadshavare med rätt till ersättning, har den föräldern ensam rätt till de tio dagarna.

Dagarna får tas ut t.o.m. den 60:e dagen efter den dag barnet har kommit hem efter förlossningen. Adoptivföräldrar får ta ut dagarna t.o.m. den 60:e dagen efter den dag de har fått barnet i sin vård.

Om barnet är dödfött eller avlider i samband med förlossningen får dagarna tas ut t.o.m. den 60:e dagen efter förlossningsdagen.

Tidsperioden för att ta ut dagarna är densamma oavsett antalet barn som föds eller adopteras.

Exempel

Ett prematurbarn (för tidigt fött barn) som är inskrivet på sjukhus vårdas i hemmet under slutfasen av vårdperioden. Alternativet till vården är fortsatt sjukhusvård. Tidpunkten för barnets hemkomst är dagen efter den dag som barnet skrivs ut från sjukhuset.

Exempel

Ingalill föder ett dödfött barn efter utgången av 28:e graviditetsveckan. Dagen efter föder hon ett levande barn. Eftersom hon har fött tvillingar har hon och hennes partner rätt till 20 dagar i samband med barns födelse. Tidpunkten för uttag av dagar för barnet som var avlidet räknas från och med dagen efter den dag som barnet föddes. För det andra barnet räknas tidpunkten från och med dagen efter den dag barnet kommer hem från sjukhuset.

Om någon annan än den andra föräldern har tagit ut dagarna utan att den andra föräldern hade avstått från sina dagar, så kan han eller hon begära att få dem. I sådana fall kan antalet ersatta dagar med tillfällig föräldrapenning komma att överstiga tio.

Exempel

Riita föder barn den 1 augusti 2016. Riitas fru Rosa drabbas av en svår trafikolycka och vårdas på sjukhus. Hon hade hunnit ta ut tre dagar före olyckan. Riita vill då att hennes mamma ska komma och hjälpa henne. Riitas mamma ansöker om tillfällig föräldrapenning. Försäkringskassan bedömer att Rosa kommer att vistas länge på sjukhus och beslutar att Riitas mamma får ta ut dagarna. Eftersom tre dagar redan är uttagna kan hon bara få tillfällig föräldrapenning för sju dagar.

8.1.7 Kontaktdagar

13 kap. 28 § SFB

Tillfällig föräldrapenning enligt 26 § lämnas under högst 10 dagar för varje barn och år.

För barn som omfattas av 1 § LSS ersätts högst tio kontaktdagar per barn och år. Kontaktdagarna för dessa barn kan inte sparas och tas ut ett senare år. Dessa dagar kan tas ut från barnets födelse till dess barnet fyller 16 år.

8.2 Ersättningens storlek

Ersättningsnivån för den tillfälliga föräldrapenningen är 80 procent av den försäkrades sjukpenninggrundande inkomst (SGI) multiplicerad med 0,97 för samtliga ersättningsdagar. En SGI kan bara baseras på inkomster upp till det så kallade inkomsttaket. Inkomsttaket är sju och en halv gånger prisbasbeloppet. Se vägledning 2004:5 Sjukpenninggrundande inkomst och årsarbetstid.

Se vidare under avsnitt 8.4 Beräkning av ersättning.

8.3 Förmånsnivåer

13 kap. 5 § SFB

Tillfällig föräldrapenning lämnas enligt följande förmånsnivåer:

1. Hel tillfällig föräldrapenning lämnas för dag när en förälder helt avstått från förvärvsarbete.
2. Tre fjärdedels tillfällig föräldrapenning lämnas för dag när en förälder förvärvsarbetat högst en fjärdedel av den tid han eller hon annars skulle ha arbetat.
3. Halv tillfällig föräldrapenning lämnas för dag när en förälder förvärvsarbetat högst hälften av den tid han eller hon annars skulle ha arbetat.
4. En fjärdedels tillfällig föräldrapenning lämnas för dag när en förälder förvärvsarbetat högst tre fjärdedelar av den tid han eller hon annars skulle ha arbetat.
5. En åttondels tillfällig föräldrapenning lämnas för dag när en förälder förvärvsarbetat högst sju åttondelar av den tid han eller hon annars skulle ha arbetat.

13 kap. 32 § SFB

Vid beräkning av antal dagar med rätt till tillfällig föräldrapenning gäller följande:

- En dag med hel tillfällig föräldrapenning motsvarar en dag.
- En dag med tre fjärdedels, halv, en fjärdedels eller en åttondels tillfällig föräldrapenning motsvarar tre fjärdedelar, hälften, en fjärdedel respektive en åttondel av en dag.

När man bedömer hur lång tid föräldern behövt avstå från förvärvsarbete bör man bland annat ta hänsyn till om barnet är upprört före eller efter ett läkarbesök och vilka möjligheter föräldern har att återgå i arbete under dagen. Stor vikt bör här läggas vid föräldrarnas egen bedömning angående den tid som han eller hon ansett sig ha behövt avstå från förvärvsarbete (prop. 1984/85:78, s. 133). Notera att det är barnets tillstånd som ska bedömas i fråga om hur lång tid den tillfälliga föräldrapenningen kan avse.

8.4 Beräkning av ersättning

8.4.1 Anställd

13 kap. 34 § SFB

Om inte annat följer av 35–38 §§ ska hel tillfällig föräldrapenning beräknas på grundval av beräkningsunderlaget med tillämpning av bestämmelserna i 28 kap. 13-16 §§.

Tillfällig föräldrapenning för den som har inkomst av anställning ska tim- eller dagberäknas. Det innebär att hel ersättning för en anställd räknas fram på följande sätt: 80 procent av SGI-A multipliceras med 0,97. Resultatet delas med årsarbetstiden som kan vara fastställd antingen i timmar eller i dagar. För den som arbetar heltid måndag–fredag och har årsarbetstiden fastställd i dagar blir delningstalet 260.

8.4.2 Egenföretagare

13 kap. 35 § SFB

Om tillfällig föräldrapenning lämnas på grundval av inkomst av annat förvärvsarbete, ska hel tillfällig föräldrapenning för dag motsvara kvoten mellan beräkningsunderlaget och 260. Beloppet avrundas till närmaste hela krontal, varvid 50 öre avrundas uppåt. Tillfällig föräldrapenning lämnas under högst fem kalenderdagar per sjudagarsperiod. För det fall föräldern avstår från förvärvsarbete under fler än fem kalenderdagar under en sjudagarsperiod, lämnas tillfällig föräldrapenning för de första fem dagarna i perioden. Sjudagarsperioden ska alltid beräknas med utgångspunkt i den dag för vilken ersättning begärs, varefter de närmast föregående sex dagarna räknas med i perioden.

För en egenföretagare beräknas hel ersättning på följande sätt: 80 procent av SGI-B multipliceras med 0,97. Resultatet delas med 260.

Begränsning till fem dagar med ersättning under en sjudagarsperiod

Tillfällig föräldrapenning som beräknas med delningstalet 260 kan betalas ut under högst fem kalenderdagar per sjudagarsperiod. Sjudagarsperioden utgörs av den dag som den försäkrade begär ersättning för och de sex närmast föregående dagarna. Omfattningen på ersättningen har ingen betydelse. En dag med tre fjärdedels, halv eller mindre omfattning räknas på samma sätt som hel (prop. 2009/10:120 s. 111).

Bestämmelsen innebär att när en egenföretagare begär tillfällig föräldrapenning för en dag, ska Försäkringskassan kontrollera om han eller hon också har begärt tillfällig föräldrapenning någon annan gång under de sex

föregående kalenderdagarna. Om det då visar sig att egenföretagaren redan har begärt tillfällig föräldrapenning för fem dagar under den perioden kan han eller hon alltså inte få ersättning också för den aktuella dagen.

Även denna bestämmelse har som syfte att så långt som möjligt behandla egenföretagare och anställda lika. Begränsningen till fem dagar under en sjudagarsperiod motsvarar en vanlig arbetsvecka. Om egenföretagaren arbetar femdagarsvecka har regeln ingen betydelse. Men om egenföretagaren har andra arbetstider kan det i vissa fall bli så att han eller hon inte kan få tillfällig föräldrapenning för en dag som han eller hon skulle ha arbetat.

Exempel

Lovisa är egenföretagare och har en tvåårig son som heter Edward. Edward får vattkoppor och Lovisa begär hel tillfällig föräldrapenning för åtta dagar. Hon bifogar läkarintyg.

Dag ett är den första dagen i sjudagarsperioden. Försäkringskassan kontrollerar om Lovisa har fått tillfällig föräldrapenning under de sex föregående kalenderdagarna. Det har hon inte så hon kan få ersättning för dag ett.

Dag två i ersättningsperioden bedöms på samma sätt, det vill säga den dagen och de sex föregående kalenderdagarna ingår i sjudagarsperioden som Försäkringskassan kontrollerar. Lovisa har beviljats ersättning för en dag tidigare i sjudagarsperioden men det är inget hinder för att hon ska få ersättning även för den andra dagen.

Dag tre, fyra och fem bedöms på samma sätt. Den dag som Lovisa begär ersättning för och de sex föregående kalenderdagarna ingår i sjudagarsperioden. Lovisa får ersättning för dag tre, fyra och fem, eftersom ersättning kan betalas ut under fem kalenderdagar per sjudagarsperiod.

Dag sex görs samma kontroll, men nu blir resultatet annorlunda. Den dagen och de sex föregående kalenderdagarna ingår i sjudagarsperioden. Då har ersättning beviljats under fem kalenderdagar i sjudagarsperioden. Lovisa får alltså inte ersättning för dag sex.

Dag sju inträffar samma sak. Den dagen och de sex föregående kalenderdagarna ingår i sjudagarsperioden. Det innebär att ersättning redan har beviljats under fem kalenderdagar i sjudagarsperioden. Lovisa kan alltså inte heller få ersättning för dag sju.

Dag åtta görs samma kontroll. Den dagen och de sex föregående kalenderdagarna ingår i sjudagarsperioden. Men nu har Lovisa varit utan ersättning i två dagar. Det innebär att ersättning bara har beviljats under fyra kalenderdagar i sjudagarsperioden. Lovisa kan därför få ersättning för dag åtta.

Lovisa får alltså tillfällig föräldrapenning för sex av de åtta dagar som hon begär ersättning för.

8.4.3 Beräkning av ersättning för den som både är anställd och egenföretagare

13 kap. 37 § SFB

Om tillfällig föräldrapenning ska lämnas på grundval av sjukpenninggrundande inkomst av såväl anställning som annat förvärvsarbete beräknas den del av förmånen som svarar mot inkomst av anställning enligt 34 §, medan den del av förmånen som svarar mot inkomst av annat förvärvsarbete beräknas enligt 35 §.

När tillfällig föräldrapenning ska beräknas på grundval av SGI av såväl anställning som av arbete i egen verksamhet, beräknas den del av ersättningen som svarar mot anställning genom tim- eller dagberäkning. Den del av ersättningen som svarar mot inkomst av arbete i egen verksamhet ska beräknas utifrån delningstalet 260. För att få fram storleken på ersättning per dag läggs de båda delarna samman.

8.4.4 SGI kan inte vara högre än 7,5 prisbasbelopp

25 kap. 5 § SFB

När sjukpenninggrundande inkomst beräknas ska inkomst av anställning och inkomst av annat förvärvsarbete var för sig beräknas och avrundas till närmast lägre hundratal kronor.

Vid beräkningen ska det bortses från inkomst av anställning och inkomst av annat förvärvsarbete till den del summan av dessa överstiger 7,5 prisbasbelopp. Det ska därvid i första hand bortses från inkomst av annat förvärvsarbete.

En SGI kan bara baseras på inkomster upp till det så kallade inkomsttaket. Inkomsttaket är sju och en halv gånger prisbasbeloppet. När man beräknar SGI för den som både har SGI-A (anställningsinkomst) och SGI-B (inkomst från en egen verksamhet), så är det anställningsinkomsten som räknas med först. Om anställningsinkomsten är högre än inkomsttaket, så är det bara den som räknas med i SGI:n. Konsekvensen av detta är att en försäkrad som har både SGI-A och SGI-B och avstår från båda arbetena för att vårda barn i vissa fall kan få en lägre ersättning (eller ingen alls) för de dagar då han eller hon skulle ha arbetat i det egna företaget. Se vidare i vägledning 2004:5 Sjukpenninggrundande inkomst och årsarbetstid.

Den tillfälliga föräldrapenningen är avsedd att ersätta en del av det inkomstbortfall som uppstår när föräldern avstår från arbete för att vårda barn. Bestämmelsernas innehåll ger stöd för en tolkning som innebär att beräkningen av ersättningen ska grundas på den SGI som är kopplad till inkomsten från det arbete som föräldern avstår ifrån dvs. anställningen, arbetet i egen verksamhet eller båda.

Exempel

Lisa är anställd och driver även ett litet företag. Hon har en total årsinkomst på 325 000 kronor. 200 000 kronor är anställningsinkomst och 125 000 kronor är inkomst från hennes företag. Eftersom Lisas totala inkomst ligger över inkomsttaket ska man bortse från en del av inkomsten. Högsta SGI det aktuella året är 318 000 kronor. Det är i första hand inkomst från hennes arbete i företaget som ska räknas av från den totala inkomsten. Det innebär att Lisas SGI-A är 200 000 kronor och hennes SGI-B är 118 000 kronor.

Hon begär tillfällig föräldrapenning för tre dagar när hon helt har avstått från arbete för att vårda sitt sjuka barn. Ersättningen för respektive dag beräknas på följande sätt:

Vårdperiod, dag	Måndag	Tisdag	Onsdag	Torsdag
Skulle ha arbetat i	A B	– –	– B	A –
Ersättning beräknas på SGI	A+B Tim-/dag + delningstal 260	–	B Delningstal 260	A Tim-/dag

På måndagen avstår Lisa både från sitt arbete i anställningen och från det egna företaget. Lisas ersättning för den dagen beräknas i två steg. Ersättningen som avser Lisas anställningsinkomst tim- eller dagberäknas utifrån den SGI som avser hennes anställningsinkomst, SGI-A, 200 000 kronor. Ersättningen som avser Lisas inkomst av egen verksamhet beräknas utifrån den SGI som avser inkomst från egen verksamhet, SGI-B 118 000 kronor. Efter multiplicering med 0,97 delas SGI-B med 260. Därefter läggs de två delarna ihop för att få fram det belopp som Lisa får i tillfällig föräldrapenning för måndagen.

Lisa har inte rätt till ersättning för tisdagen eftersom hon inte avstår från arbete den dagen.

På onsdagen avstår Lisa från arbete i det egna företaget. Ersättningen för den dagen beräknas enbart utifrån hennes SGI-B, dvs. 118 000 kronor. Lisa kan inte få någon ersättning beräknad utifrån sin SGI-A eftersom hon inte avstår från arbete i anställningen under onsdagen.

På torsdagen avstår Lisa från arbete i anställningen. Ersättning för den dagen tim- eller dagberäknas utifrån Lisas SGI-A. Lisa kan inte få någon ersättning utifrån sin SGI-B, eftersom Lisa inte avstått från arbetet i företaget under torsdagen.

Om Lisas anställningsinkomst hade varit högre än 7,5 prisbasbelopp hade hon p.g.a. begränsningsregeln inte fått någon ersättning utbetald utifrån SGI-B varken för måndagen eller onsdagen.

8.4.5 Kalenderdagsberäknad ersättning

13 kap. 36 § SFB

Hel tillfällig föräldrapenning ska för dag motsvara kvoten mellan beräkningsunderlaget och 365, varvid beloppet avrundas till närmaste hela krona och 50 öre avrundas uppåt

1. när den försäkrade ska få tillfällig föräldrapenning för tid då annars graviditetspenning, föräldrapenning eller rehabiliteringspenning skulle ha lämnats, och
2. när den försäkrade är arbetslös och anmäld som arbetssökande hos den offentliga arbetsförmedlingen samt är beredd att ta ett erbjudet arbete i en omfattning som svarar mot den bestämda sjukpenninggrundande inkomsten. Om det som nu föreskrivits skulle framstå som oskäligt, får kalenderdagsberäknad tillfällig föräldrapenning ändå lämnas.

Kalenderdagsberäknad tillfällig föräldrapenning är kvoten mellan beräkningsunderlaget och 365. Det innebär att SGI:n multipliceras med 0,97 och sedan med 80 procent och därefter delas med 365. Tillfällig föräldrapenning ska kalenderdagsberäknas när någon får ersättning för tid då han eller hon annars skulle ha fått graviditetspenning, föräldrapenning eller rehabiliteringspenning.

Exempel

Wille är föräldraledig och tar ut föräldrapenning fem dagar i veckan för Erik. Erik blir sjuk och vårdas på sjukhus under två veckor.

Wille har rätt att byta ut sin föräldrapenning mot kalenderdagsberäknad tillfällig föräldrapenning för alla dagar som Erik vårdas på sjukhuset och som Wille annars skulle ha fått föräldrapenning för.

När tillfällig föräldrapenning ska betalas ut för ett barn som fötts för tidigt ska ersättningen kalenderdagsberäknas och betalas ut för alla dagar som barnet vårdas på sjukhus. Anledningen till att ersättningen kalenderdagsberäknas är att när barnet är fött så anser man att föräldern annars skulle ha tagit ut föräldrapenning. Observera att detta endast gäller den förälder som annars skulle haft föräldrapenning för barnet.

Den tillfälliga föräldrapenningen ska även kalenderdagsberäknas när det handlar om en dag när föräldern är helt eller delvis arbetslös och anmäld

som arbetssökande hos Arbetsförmedlingen och beredd att ta ett erbjudet arbete i en omfattning som svarar mot hans eller hennes SGI.

Exempel

Pelles femåriga son blir sjuk. Pelle anmäler till Försäkringskassan och begär tillfällig föräldrapenning. Pelle arbetar hela dagar varannan dag och är helt arbetslös varannan dag. Han går miste om a-kassa under de dagar han vårdat sonen och är arbetslös. Sonen är sjuk i 5 dagar.

För de dagar när Pelle är helt arbetslös får han kalenderdagsberäknad ersättning. För de dagar när han skulle ha arbetat får han tim- eller dagberäknad ersättning.

Exempel

Chang är delvis arbetslös. Hon anmäler att hennes dotter är sjuk och att hon därför måste vara hemma från sitt arbete som är 5,5 timmar/dag. Resterande tid är hon arbetslös och söker arbete upp till heltid, men hon går inte miste om någon a-kassa för den tiden. Hennes SGI motsvarar ett heltidsarbete.

Chang har rätt till hel kalenderdagsberäknad ersättning. Hon har avstått helt från sitt arbete och har därmed rätt till hel ersättning.

8.4.6 Särskilt om tillfällig föräldrapenning för egenföretagare i en utbytessituation

Begränsningen till fem kalenderdagar under en sjudagarsperiod gäller endast när delningstalet 260 används. Dagar som kalenderdagsberäknas (delningstal 365) påverkas inte. Men dagar som kalenderdagsberäknas ingår i sjudagarsperioden.

Exempel

Egon är egenföretagare. Han tar ut föräldrapenning varje torsdag och fredag för att vara med sin son Sigge. Sonen blir sjuk och vårdas på sjukhus. Egon begär därför tillfällig föräldrapenning onsdag–tisdag, det vill säga för sju dagar.

Egon har rätt att byta ut sin föräldrapenning mot tillfällig föräldrapenning för torsdag och fredag. Dessa dagar räknas med i sjudagarsperioden. Däremot räknas dessa dagar inte med i begränsningen om att ersättning kan betalas ut under högst fem kalenderdagar i sjudagarsperioden. Egon har inte tagit ut någon tillfällig föräldrapenning tidigare som kan påverka hans rätt till dagar beräknade med delningstalet 260.

Egon har rätt till sju dagar med tillfällig föräldrapenning. Fem dagar har beräknats med delningstalet 260 och två dagar (utbyte) har kalenderdagsberäknats (delningstal 365).

8.4.7 Tillfällig föräldrapenning under tid med förändrat arbetsutbud

SGI kan ändras för en person som ändrar omfattningen på sitt arbete. Förutsättningen är att personen kan bedömas ha för avsikt att arbeta så under minst sex månader i följd. På motsvarande sätt vägs avsikten in när någon minskar sin arbetstid. Se vidare i vägledning 2004:5 Sjukpenninggrundande inkomst och årsarbetstid.

Exempel

Per har gått ned i tid i sitt arbete under kortare tid än sex månader. Det innebär att hans SGI inte ändras. Före tjänstledigheten arbetade han 8 timmar per dag. Nu arbetar han 6 timmar per dag. Pers barn blir sjukt och Per behöver avstå helt från sitt arbete för att vårda barnet. Per har rätt till hel tillfällig föräldrapenning beräknad på 8 timmars ordinarie arbetstid per dag.

8.4.8 Tillfällig föräldrapenning under tid med förkortad arbetstid och SGI-skydd från barnets ettårsdag

Om en förälder börjar arbeta deltid efter barnets ettårsdag och har en SGI fastställd efter heltidsarbete, kan föräldern skydda sin SGI genom att i oavbruten följd ta ut föräldrapenning eller tillfällig föräldrapenning som minst svarar mot arbetstidens nedsättning. Se vidare i vägledning 2004:5 Sjukpenninggrundande inkomst och årsarbetstid.

Om föräldern behöver avstå helt från sitt arbete för vård av barn kan tillfällig föräldrapenning betalas ut motsvarande den omfattning som föräldern arbetar.

Exempel

Karin arbetade heltid före föräldraledigheten och har en SGI fastställd på den inkomsten. När barnet är 14 månader börjar Karin arbeta 75 procent. Hennes arbetstid är förlagd måndag – fredag och hon arbetar nu 6 timmar i stället för 8 timmar per dag. Hon tar också ut en fjärdedels föräldrapenning varje arbetsdag och får därigenom skydd för sin SGI. Barnet blir sjukt och Karin måste avstå helt från sitt arbete under två dagar.

Eftersom Karin har en fjärdedels föräldrapenning för samma dagar kan hon få tre fjärdedels tillfällig föräldrapenning. Det innebär att hon får tre fjärdedels omfattning när hon avstår från hela sin förkortade arbetstid. Om årsarbetstiden är fastställd i timmar betyder det att hon får tre fjärdedels omfattning av 8 timmar.

Om Karin i stället hade valt att ta ut en och en fjärdedels dag med lägstanivå på lördagar och söndagar hade hon fått hel omfattning för de dagar hon avstått helt från arbete. Det beror på att Karin inte har någon nedsättning av arbetstiden som är ersatt av föräldrapenning utan i stället tar föräldrapenning på arbetsfria dagar. Om årsarbetstiden är

fastställd i timmar innebär det att hel omfattning beräknas på 8 timmar.

8.4.9 Beräkning av ersättning för familjehemsförälder

13 kap. 38 § SFB

Om en familjehemsförälder får ersättning för vården av barnet, ska det bortses från den del av den sjukpenninggrundande inkomsten som grundas på ersättningen.

Vidare ska tillfällig föräldrapenning beräknas enligt 36 § i fall som avses i 28 kap. 6 § andra stycket.

När man beräknar tillfällig föräldrapenning för en familjehemsförälder ska man inte räkna med familjehemsersättningen. Detta gäller under förutsättning att familjehemsföräldern fortfarande vårdar barnet. Familjehemsersättningen ska räknas bort oavsett vilket barn som ansökan avser.

Familjehemsersättningen dras bort från förälderns SGI. När en förälders SGI ska fastställas ska man bortse från inkomster som överstiger 7,5 prisbasbelopp. Förälderns SGI skulle i ett sådant fall uppgå till 7,5 prisbasbelopp. Detta belopp kallas inkomsttaket. Det är från inkomsttaket som familjehemsersättningen ska dras av.

Exempel

Ylva ansöker i maj 2016 om tillfällig föräldrapenning. Hon har två inkomster av arbete. Dels får hon familjehemsersättning med 300 000 kronor, dels har hon en inkomst av ett annat arbete med 300 000 kronor. De båda inkomsterna uppgår sammanlagt till ett belopp som överstiger inkomsttaket.

Vid beräkningen ska man bortse från inkomster som överstiger 7,5 prisbasbelopp. Under 2016 är inkomsttaket 332 200 kronor, och det blir då Ylvas SGI. Denna SGI ska sedan reduceras med familjehemsersättningen. För Ylva skulle det innebära att hennes tillfälliga föräldrapenning ska beräknas på en SGI om 32 250 kronor.

9 Olika former av beslut om rätt till tillfällig föräldrapenning

Detta kapitel beskriver de olika former av beslut som Försäkringskassan kan fatta när det gäller rätten till tillfällig föräldrapenning.

9.1 Retroaktiva beslut

De vanligaste besluten om tillfällig föräldrapenning är de retroaktiva besluten. Dessa beslut fattas i efterhand, dvs. efter att den period som ansökan gäller har löpt ut.

När Försäkringskassan beslutar att helt bifalla en ansökan om tillfällig föräldrapenning skickar vi normalt inget skriftligt beslut. Oavsett om det är ett helt maskinellt handlagt ärende eller ett ärende som beslutas av handläggare, görs bara en anteckning i journalen om att beslut har fattats.

När Försäkringskassan beslutar att helt eller delvis avslå en ansökan om tillfällig föräldrapenning ska föräldern få ett skriftligt beslutsbrev.

9.2 Förhandsbeslut

13 kap. 4 § SFB

Försäkringskassan får i förväg pröva om förutsättningarna för tillfällig föräldrapenning enligt 22 eller 27 § är uppfyllda. Ett sådant beslut är bindande för den tid som anges i beslutet men kan omprövas om de förhållanden som har lagts till grund för beslutet ändras.

Försäkringskassan kan fatta beslut om att ett barn som fyllt 12 men inte 16 år ska omfattas av regler om tillfällig föräldrapenning på samma sätt som barn upp till 12 år. Försäkringskassan kan också besluta att barn som fyllt 16 år och som omfattas av LSS kan ha rätt till tillfällig föräldrapenning när barnet är sjukt. Dessa beslut kallas för förhandsbeslut.

När det finns ett förhandsbeslut gäller de vanliga reglerna för tillfällig föräldrapenning. Exempelvis gäller kravet att visa ett utlåtande som styrker sjukdom eller smitta i regel från och med den åttonde dagen av barnets vårdperiod, se vidare avsnitt 4.1.1 för en beskrivning av de bestämmelser som gäller.

Förhandsbeslut kan bli aktuella i dessa situationer:

- om ett barn som fyllt 12 men inte 16 år behöver särskild tillsyn eller vård på grund av sjukdom, utvecklingsstörning eller annat funktionshinder
- om ett barn som fyllt 16 år omfattas av 1 § LSS

Ett förhandsbeslut kan fattas när föräldern har gjort en ansökan om tillfällig föräldrapenning som avser tid efter att barnet fyllt 12 år. Ett förhandsbeslut kan också fattas på Försäkringskassans eget initiativ. Det behövs ingen särskild ansökan om förhandsbeslut.

Det särskilda vård- och tillsynsbehovet ska alltid styrkas med ett läkarutlåtande. Se vidare avsnitt 4.2.1 under rubriken Utlåtande om behov av särskild tillsyn eller vård. När ett förhandsbeslut ska fattas är det viktigt att läkaren också bedömt hur länge barnets behov kan tänkas kvarstå.

Försäkringskassan bestämmer i förhandsbeslutet hur länge beslutet ska gälla. Det som avgör är vårdbehovets art, barnets ålder och hur barnets vård- och tillsynsbehov kan förväntas utvecklas. Tiden bör dock inte sättas längre än till två år (prop. 1984/85:78 s. 68). Om tvåårstidpunkten ligger i nära anslutning till att barnet ska fylla 16 år kan det vara lämpligt att låta beslutet gälla fram till dess barnet fyller 16 år om det kan antas att behovet av särskild vård eller tillsyn vid akuta sjukdomstillstånd kvarstår till dess.

Förhandsbeslutet är bindande för den tid som anges i beslutet, men kan omprövas om de förhållanden som lagts till grund för beslutet ändras.

M 4 Metodstöd till kapitel 4

Det här metodstödet handlar om det stöd du kan få av en försäkringsmedicinsk rådgivare (FMR) när du handlägger tillfällig föräldrapenning. Här beskrivs hur du och FMR ska samarbeta i enskilda ärenden.

FMR är expert i medicinska frågor i försäkringshandläggningen. Han eller hon ska vid behov hjälpa dig som handläggare att förstå och analysera informationen i de medicinska underlagen.

Du ska också konsultera FMR när du är tveksam till vad som kan läsas ut av det medicinska underlaget eller är osäker på om underlaget behöver kompletteras.

Försäkringsmedicinsk rådgivning

Hur ska konsultationen gå till?

Konsultationen kan gå till på olika sätt. Den kan ske muntligt – antingen genom ett möte mellan dig som handläggare och FMR eller i grupp med FMR. Konsultationen kan också ske skriftligt, om du som handläggare bedömer att det behövs ett skriftligt yttrande. Då ska FMR utfärda ett sådant. Använd Wimimall 11543 för försäkringsmedicinskt yttrande (Yttrande av den försäkringsmedicinska rådgivaren och svar på frågor inför prövning av rätten till tillfällig föräldrapenning).

Muntlig konsultation

Enskild konsultation

En enskild konsultation innebär att du som handläggare träffar eller har telefonkontakt med FMR för att diskutera och få råd och stöd om försäkringsmedicinska frågor i ett ärende.

Gruppkonsultation

Konsultation i grupp ska användas när flera kompetenser behöver samlas för att i ett enskilt ärende ge dig som handläggare stöd i försäkringsmedicinska frågor av komplex karaktär. Vid en muntlig konsultation i grupp diskuteras ärendet alltid aidentifierat.

Vad ska du som handläggare göra?

Du förbereder dig inför den muntliga konsultationen genom att läsa in ärendet och göra stödanteckningar om vad du vill diskutera eller fråga. För att du ska kunna få stöd i din bedömning måste du ha en tydlig fråga som diskussionen kan utgå ifrån. Vid gruppkonsultationen ska du tala om vad du tycker är oklart och beskriva de omständigheter i ärendet som har betydelse för frågan. Du behöver alltså inte föredra ärendet i sin helhet. Du kan till exempel fråga vad en medicinsk term som finns i ett läkarintyg betyder.

Du kan också få hjälp med att sortera den information som finns i det medicinska underlaget och analysera hur den hänger samman. Sådan hjälp kan vara värdefull när du är osäker på om det finns tillräcklig information i underlaget för att kunna bedöma om barnet uppfyller förutsättningarna för att vara allvarligt sjukt i den mening som avses i 13 kap. 30 § SFB och om föräldern eller föräldrarna har behövt avstå från arbete för att vårda barnet.

Det är inte FMR som ska bedöma om föräldern har rätt till tillfällig föräldrapenning eller om barnet till exempel är allvarligt sjukt i den mening som avses i 13 kap. 30 § SFB, utan det är en bedömning som du själv ska göra.

Efter den muntliga konsultationen ska du dokumentera vad konsultationen resulterade i. Det gäller både efter enskild konsultation och efter konsultation i grupp. Vid gruppkonsultation är det dessutom viktigt att du dokumenterar att det varit just en gruppkonsultation och att ärendet då var avidentifierat. Om FMR uttalar sådant som kan ha betydelse för utgången av ärendet ska detta alltid dokumenteras. Om du är osäker på om en viss uppgift måste dokumenteras, är en vägledande princip att om det är en uppgift som du antar på något sätt har betydelse för din bedömning, så ska uppgiften dokumenteras.

Dokumentera uppgifterna i journalen eller en bilaga till journalen. Formulera texten i samråd med FMR. Det ska framgå vilken FMR som uttalat sig och vilket underlag som ligger till grund för uttalandet. Det ska även framgå att dokumentationen utformats i samråd med FMR. Dokumentationen ska kommuniceras med den försäkrade om den har betydelse för utgången i ärendet och du överväger att fatta ett beslut som går henne eller honom emot.

Vad ska den försäkringsmedicinska rådgivaren göra?

FMR:s roll är att bidra med sin medicinska kompetens. Hon eller han ska ha ett konsultativt förhållningssätt och guida dig till relevanta källor så att du i möjligaste mån ska hitta svar själv. FMR ska stödja dig genom att ställa frågor och motfrågor. FMR har också i uppgift att stödja en generell kompetensutveckling hos handläggarna när det gäller medicinska frågor som aktualiseras i försäkringsärenden.

Skriftlig konsultation

Om du bedömer att det krävs ett skriftligt yttrande från FMR ska du begära ett sådant.

Vad ska du som handläggare göra?

Innan du begär ett skriftligt yttrande ska du dokumentera de efterfrågade uppgifterna i mallen för yttrande av försäkringsmedicinsk rådgivare, Wimimall 11543.

Om din fråga utgår ifrån ett visst underlag, till exempel ett läkarintyg, behöver FMR få tillgång till underlaget. Du ska dokumentera vilken eller vilka handlingar som FMR har tillgång till och som ligger till grund för yttrandet.

Formulera din fråga på ett tydligt sätt. Du ska bara ställa medicinska frågor till FMR. Frågorna ska inte handla om rätten till ersättning. Ett yttrande av en FMR får aldrig ersätta nödvändiga kompletteringar av läkarintyg från intygsskrivande läkare. Om ett läkarintyg är ofullständigt ska det alltid kompletteras innan du begär ett yttrande av FMR. Tänk på att FMR också kan hjälpa till att bedöma om ett läkarintyg innehåller tillräcklig information.

Det skriftliga yttrandet ska kommuniceras med den försäkrade om det har betydelse för utgången i ärendet och du överväger att fatta ett beslut som går honom eller henne emot.

Vad ska den försäkringsmedicinska rådgivaren göra?

FMR ska kontakta dig som handläggare om han eller hon tycker att frågan inte gäller medicinska fakta eller är oklar. Detsamma gäller om frågan utgår ifrån ett eller flera medicinska underlag och de inte innehåller den information som behövs för att kunna svara på frågan. Du kanske har ytterligare information tillgänglig. Annars behöver du ta ställning till hur informationen ska hämtas in.

FMR ska yttra sig över de frågor som du ställt. Han eller hon ska endast svara på frågor som handlar om sjukdomen eller skadan och dess symtom.

Språket i yttrandet ska alltid vara sådant att både du som handläggare och den försäkrade kan förstå innehållet. Latinska och andra medicinska termer ska därför alltid översättas eller förklaras. Omfattningen och dispositionen av yttrandet beror på vilka frågor du har ställt. Yttrandet ska dateras och undertecknas med namn och titel, dvs. försäkringsmedicinsk rådgivare. FMR ska inte underteckna yttrandet med sin medicinska specialistkompetens. I komplexa ärenden kan det vara lämpligt att FMR går igenom yttrandet tillsammans med dig för att förvissa sig om att det inte finns några oklarheter. Detta ska i så fall göras innan yttrandet upprättas.

Hur ska du som handläggare använda dig av den försäkringsmedicinska rådgivarens yttrande?

När du tagit del av yttrandet ska du självständigt väga samman all information i ärendet och fatta ett beslut. FMR:s yttrande är då en del av beslutsunderlaget tillsammans med det medicinska underlaget från behandlande läkare och ansökan från den försäkrade. Du får aldrig motivera ett beslut enbart genom att hänvisa till FMR:s yttrande. Motiveringen till beslutet är alltid de uppgifter i sak som finns i ärendet och det är dessa som ska lyftas fram i beslutet.

Källförteckning

EU-förordningar

Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 883/2004 av den 29 april 2004 om samordning av de sociala trygghetssystemen

Lagar

Socialförsäkringsbalken (2010:110)

Föräldradighetslagen (1995:584)

Lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade

Lagen (1991:1047) om sjuklön

Smittskyddslagen (2004:168)

Lagen (1988:688) om kontaktförbud

Semesterlagen (1977:480)

Föräldrabalken (1949:381)

Lagen (1962:381) om allmän försäkring (upphävd 1/1 2011)

Lagen (1994:1117) om registrerat partnerskap

Lagen (2006:351) om genetisk integritet

Patientsäkerhetslagen 2010:659

Försäkringskassans föreskrifter (FKFS)

Försäkringskassans föreskrifter (FKFS 2010:30) om föräldrapenningsförmåner

Riksförsäkringsverkets föreskrifter (RFFS)

Riksförsäkringsverkets föreskrifter (RFFS 1998:5) om årsarbetstid m.m.

Försäkringskassans rättsliga ställningstagande (FKRS)

FKRS 2016:03 Rätt till tillfällig föräldrapenning för dygnsvila

FKRS 2007:05 Tillfällig föräldrapenning – när det i vissa fall *inte* rör sig om ”samma vård- eller tillsynsbehov” enligt 11 kap. 16 § socialförsäkringsbalken (2010:110)

FKRS 2005:06 Tillfällig föräldrapenning när föräldrar saknas eller är avlidna – föräldrabegreppet.

Propositioner

- Prop. 2010/11:1 Budgetpropositionen för 2011
- Prop. 2009/10:120 Trygghetssystemen för företagare
- Prop. 2008/09:194 Vissa socialförsäkringsfrågor, m.m.
- Prop. 2007/08:124 Från sjukersättning till arbete
- Prop. 2002/03:2 Vissa socialförsäkringsfrågor, m.m.
- Prop. 2001/02:123 Partnerskap och adoption
- Prop. 2000/01:44 Föräldraförsäkring och föräldraledighet
- Prop. 1997/98:1 utgiftsområde 12
- Prop. 1993/94:220 Vissa socialförsäkringsfrågor, m.m.
- Prop. 1992/93:159 Stöd och service till vissa funktionshindrade
- Prop. 1991/92:106 om vissa socialförsäkringsfrågor
- Prop. 1984/85:78 Förbättringar inom föräldraförsäkringen, havandeskapspenningen och vissa regler inom sjukpenningförsäkringen
- Prop. 1978/79:168 om föräldrautbildning och förbättringar av föräldraförsäkringen m.m.
- Prop. 1975/76:133 om utbyggnad av föräldraförsäkringen, m.m.
- Prop. 1973:47 angående förbättrade familjeförmåner inom den allmänna försäkringen, m.m.

Betänkanden

Socialförsäkringsutskottets betänkande 2000/01:SfU10 Föräldraförsäkring och föräldraledighet

Försäkringskassans vägledningar

- Vårdbidrag (2012:1)
- Tillämplig lagstiftning, EU och socialförsäkringskonventioner, m.m. (2004:11)
- Förvaltningsrätt i praktiken (2004:7)
- Sjukpenninggrundande inkomst och årsarbetstid (2004:5)
- Assistansersättning (2003:6)
- Närståendepenning (2003:3)
- Försäkrad i Sverige genom bosättning eller arbete (2002:2)
- Föräldrapenning (2002:1)

Domar

HFD 4052-15

HFD 5777-15

HFD 2013 ref. 76

RÅ 2004 ref. 52

RÅ 2002 ref. 48

RÅ 1998 ref. 37

RR mål nr 7379-2006

AD 2013 nr 59

FÖD 1990:32

FÖD 1984:47

FÖD 1983:3

FÖD mål nr 1518/88

FÖD mål nr 40/88

FÖD mål nr 57/86

FÖD mål nr 14/86

FÖD mål nr 2031/85

FÖD mål nr 1255/86

KRNG 2699-2005

KRNG 5437-2005

KRNG 192-2004

KRNG 6944-2007

KRNG 403-2013

KRNJ 1492-2003

KRSU 14-2007

Sakregister

Allvarligt sjukt barn	43, 48
Anmälan om tillfällig föräldrapenning	9
Ansökan om tillfällig föräldrapenning	11
Antal dagar med tillfällig föräldrapenning	68
Arbetsfria dagar	19
Arbetsökande	19
Avlidet barn	44
Barn som fyllt 12 men inte 16 år	45
Barn som inte fyllt 12 år	28
Barnet har ett särskilt behov av vård eller tillsyn	45
Barnet omfattas av LSS	47
Barnet ska vara bosatt i Sverige	24
Barnet är sjukt eller smittat	28
Begränsning till fem dagar med ersättning under en sjudagersperiod	74
Behövt avstå från förvärvsarbete	16
Beräkning av ersättning	74
Beräkning av ersättning för den som både är anställd och egenföretagare	76
Besök i samhällets förebyggande barnhälsovård	34
Besök i samhällets förebyggande barnhälsovård när barnet är yngre än 240 dagar	35
Dagar i samband med adoption av barn	42
Dagar i samband med barns födelse	41
Dygnsvila	17
Ersättningens storlek	72
Familjehemsförälder	21
Förhandsbeslut	82
Förmånsnivåer	73
Försäkrad för arbetsbaserade förmåner	12
Försäkringsmedicinsk rådgivning	84
Förälder	15

Förälder som normalt vårdar barnet följer ett annat barn till läkare	36
Föräldern får annan förmån för samma tid	50
Föräldern har sjuklön, sjukpenning eller annan ersättning som motsvarar sjukpenning.....	51
Föräldern studerar	22
Föräldern är arbetslös	19
Föräldern är assistent åt sitt eget barn	23
Föräldern är föräldraledig	22
Föräldern är ledig	19
Föräldern är uttagen i strejk.....	22
Gått miste om a-kassa.....	20
Intern försäkringskontroll	11
Jourtid	17
Kalenderdagsberäknad ersättning	78
Kontakt dagar	40
Kontaktförbud.....	65
Likställd med förälder	16
Läkarbesök och behandling	39
Läkarbesök på grund av att barnet lider av en allvarlig sjukdom.....	38
Läkarutlåtande om att barnet är allvarligt sjukt.....	44
Medgivande under utlandsvistelse	26
När barnet fyllt 18 men inte 21 år	48
När barnet har fyllt 16 men inte 18 år	47
När barnet har fyllt 21 år	49
När den andra föräldern inte arbetar	23
När den ordinarie vårdaren är sjuk eller smittad och barnet är yngre än 240 dagar.....	34
När kan vi godta en sen anmälan?	9
Ordinarie vårdare är sjuk eller smittad.....	33
Retroaktiva beslut	82
Rätt till tillfällig föräldrapenning efter medgivande av förälder	57
Samma tid	53
SGI kan inte vara högre än 7,5 prisbasbelopp	76

Sjukt eller smittat barn som är yngre än 240 dagar	30
Sjukt eller smittat barn över 240 dagar när föräldrapenning annars skulle ha betalats ut.....	30
Steglös avräkning	21
Tillfällig föräldrapenning för egenföretagare i en utbytessituation	79
Tillfällig föräldrapenning till fler än en förälder	53
Tillfällig föräldrapenning till någon annan än en förälder	55
Tillfällig föräldrapenning under tid med förkortad arbetstid.....	80
Tillfällig föräldrapenning under tid med förändrat arbetsutbud	80
Tillfällig föräldrapenning vid utlandsvistelse.....	25
Utlåtande om sjukdom eller smitta	32
Utvidgad rätt till tillfällig föräldrapenning	59
Vederlagstid.....	19
Vårdbidrag betalas ut för barnet	50
Övergång från föräldrapenning till tillfällig föräldrapenning.....	10
Överlåtelse av rätten till tillfällig föräldrapenning.....	55
Övriga situationer när rätten till tillfällig föräldrapenning begränsas.....	52